

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 22. aprila 1949

Številka 16

Razprava o omejitvi uporabe veta

Po dveh dneh vročih razpravljanj o omejitvi uporabe veta je skupščina Združenih narodov z glasovanjem, ki se je vršilo 14. aprila zvečer, jasno pokazala svoje stališče. Izid glasovanja je bil naslednji: 45 glasov proti 6. Pred glasovanjem so razni predstavniki pojasnili stališče svojih vlad.

Predstavniki Združenih držav Warren R. Austin je ožigosal zadržanje Sovjetske zveze, ker „skuša zavesti mišljenja in vest narodov svobodne družbe“ pred dejanskimi dejstvi in viliti nezaupanje in sovražno razpoloženje proti zunanjemu svetu v duše tistih, do katerih prispejo informacije skozi cedilo strogo nadzorovane cenzure. Dejal je, da tako postopanje prav gotovo ne pospešuje miru.

Francoski delegat Rene Mayer je izjavil, da je sovjetska zloraba pravice veta v Varnostnem svetu vzrok, zaradi katerega je bila potrebna Severnoatlantska pogodba. Poudaril je, da veže države vzhodne Evrope, ki so pod komunistično nadvlado, vrsta vzajemnih pogodb s Sovjetsko zvezo. Te pogodbe so bile sklenjene, še predno je Severnoatlantska pogodba združila zahodne države.

Norveški delegat O. C. Gunderson je zatrdil, da se vsi tisti, ki poznajo norveški narod, zavedajo, da bi Norvežani nikoli ne dovolili svoji vladi, da bi podpisala napadalno pogodbo. Dostavil je: „Zadnji dogodki pa so dokazali, da se majhna država, čeprav ima še tako miroljubne namene, ne more sama braniti.“

Tudi britanski delegat, Hector Mc Neil je omenil zamotano strukturo vojaških zavezništov, katere je Sovjetska zveza uveljavila v podložniških državah. Nato se je dotaknil Gromikove trditve o „avtomatični večini pri Združenih narodih“, s katero je sovjetski delegat skušal podpreti sovjetsko stališče do veta in je poudaril medsebojno neodvisnost vseh držav zahodne poloble.

Dodal je: „Ko bomo videli novo Poljsko, novo Češkoslovaško, novo Ukrajino, novo Belo Rusijo prihajati na to tribuno, da ožigosajo stališče Sovjetske zveze, da zavrnejo sovjetske razloge in opomnijo Sovjetsko zvezo, da bodo glasovali proti njej, šele takrat in samo takrat bomo prepričani, da so ta sovjetska vojaška zavezništva plod svobodnih pogajanj novih ljudskih republik vzhodne Evrope.“

Warren R. Austin je vnovič poudaril neresničnost in dlakocepstvo sovjetske propagande, ki stalno skuša zavijati vsak korak, ki ga podvzamejo Združene države, da bi pomagale svobodnim državam pri gospodarski obnovi, pri zopetni pridobitvi političnega ravnotežja in obrambi neodvisnosti. Pri pobijanju Gromikovih razlogov proti Severnoatlantski pogodbi je Austin poudaril, da obstaja samo ena stvar, proti kateri je pogodba naperjena: napad ali nevarnost napada. Pogodba ni napadalno orodje, niti se ne more uporabljati v napadalne namene, ker je globoko ukoreninjena v načelih Listine Združenih narodov. Severnoatlantsko pogodbo je ustvarila stvarna potreba sedanjega sveta. Ta potreba je toliko bolj očitna za zahodno Evropo, ker je občutek negotovosti in bojazni, ki je izhajal iz naraščajočega pritiska in groženj, ki izvirajo iz načrtov in muh mednarodnega komunizma, oviral obnovo.

Pri obravnavanju Gromikove trditve, češ da skušajo osamiti Sovjetsko zvezo, je Austin dejal: „Če je to res, bi bilo umestno vprašanje, kdo je temu kriv.“

Nato je Austin razčlenil sovjetsko dejavnost in sovjetsko politiko na gospodarskem in političnem področju ter

v kulturnih odnošajih in je poudaril odločen odpor Sovjetske zveze proti vsakemu poskusu morebitnega zblizanja.

1. Na področju gospodarskih odnošajev Sovjetska zveza ni samo odbila povabila, da bi pristopila k Evropskemu obnovitvenemu načrtu, ampak je ukrenila vse, kar je bilo v njeni moči, da ne bi ta načrt obrodil sadov.

2. Na področju kulturnih odnošajev so bili zaman vsi poskusi Združenih držav, da bi prišle do kulturnih izmenjav s Sovjetsko zvezo. Sovjetska vlada je celo namerno skušala ovirati vsako svobodno izmenjavanje mišljenj in je po-

tom svojega tiska, ki je pod nadzorstvom, skušala zastopiti nazore ruskega naroda in mu onemogočila, da bi spoznal mišljenja drugih držav.

3. Na področju političnih odnošajev je sovjetska vlada odbila ponudbo Združenih držav, da bi sprejela vzajemno pogodbo proti morebitnim bodočim napadom od strani Nemčije in Japonske.

Osamljenost Sovjetske zveze je poleg navedenih razlogov povzročilo tudi dejstvo, da Sovjetska zveza ni sodelovala z Združenimi narodi. Ko se zato govori o osamljenosti Sovjetske zveze, je treba poudariti, da so to osamljenost „ustvarili v Sovjetski zvezi“, lahko pa se ji napravi konec takoj, ko se Sovjetska zveza odloči, da se z vsem srcem pridruži družini miroljubnih narodov.

Dimitrov odstavljen?

Bolgarski ministrski predsednik Dimitrov je bil pretekli teden odstavljen s svojega mesta kot ministrski predsednik in vodja bolgarske komunistične stranke. Uradno poročilo, ki je bilo ob tej priliki v Sofiji izdano, pravi, da je Dimitrov na dopustu iz zdravstvenih razlogov, „ker se hoče v Sovjetski zvezi ozdraviti.“

Poročilo, katero sta izdala skupno Osrednji odbor komunistične stranke in ministrski svet, ne govori direktno o bolniškem dopustu.

Odstavitev Dimitrova je prišla deset dni po odpustu Kostova, ki je bil namestnik ministrskega predsednika in vodja vplivnega gospodarskega in finančnega odbora.

Poročila iz Jugoslavije govorijo o aretaciji Kostova, dasiravno so v Bolgariji sporočili, da je postal Kostov ravnatelj Narodne knjižnice. Poročila iz Jugoslavije govorijo tudi o čistki v komunistični stranki Bolgarije.

V diplomatskih krogih zapadnih držav pa vidijo v teh ukrepih znake za padec sovjetskega vpliva na Balkanu. Nekateri krogi celo menijo, da je Bolgarija našla svojega „Tita“.

Odstavitev Dimitrova je sprožila dvoje vprašanj: 1. Ali je Bolgarija druga sovjetska satelitska država, ki je nameravala iti svoja pota? 2. Ali se širi spor med Titom in Stalinom tudi po ostalem Balkanu?

V nekem poročilu iz Sofije so označili za naslednika Dimitrova bolgarskega zunanjega ministra Vasilija Kolarova.

Kolarov je bil do sedaj tudi namestnik ministrskega predsednika. Reuterjev diplomatski dopisnik pa piše, da v Londonu niso popolnoma prepričani o tem, da je Kolarov naslednik Dimitrova. Možno je namreč, da on le vodi posle ministrskega predsednika za časa njegove odsotnosti. Ker o dejanskem odstopu Dimitrova še niso prepričani, se varujejo delati napačne zaključke.

Nevarnost v Jugoslaviji?

ALEXANDER WERTH

III.

GOSPODARSKI IZGLEDI

Neka druga nevarnost, ki grozi Jugoslaviji in na katero so Sovjeti v veliki meri računali, je gospodarski polom. To orožje gospodarskih prisilnih sredstev (represalij) je Vzhod po resoluciji Kominforma z veliko doslednostjo uporabljal in po prvem zanikanju, češ da to niso gospodarske represalije, so mu Jugoslovani takoj dokazali to na podlagi kršenja trgovinskih dogovorov tekom leta 1948. Minister Kidrič, vodja državne načrtna komisije, je pred kratkim izjavil, da dasiravno je bil načrt za leto 1948 „temeljno izpolnjen“, je kriva neuspehov v nekaterih sektorjih težke industrije sabotaža vzhodnih zaveznikov in vzrok, zakaj je strojna industrija imela neuspehe, leži v tem, ker Češkoslovaška ni poslala tako potrebnih nadomestnih delov.

V letu 1949 „morajo biti izpolnjeni vsi temeljni načrti petletke“, se glasi geslo. Težka industrija in rudarstvo sta prva na seznamu liste o podjetjih, ki imajo prednost, a čudno, transport in gradnja stanovanjskih hiš sta precej spodaj na tej listi. Da je v tem dokaz nesposobnosti jugoslovanske industrije, tega ne more nihče zanikati. Tudi ne

more nihče zanikati omalovaževanja vseh dobrih namenov, predvsem ureditve vprašanja delavskih stanovanj; posebno v industrijskih krajih so stanovanjske razmere v zelo slabem stanju. Večina rudarjev živi takorekoč v hlevu, kjer jih stanuje deset do dvanajst v eni sobi. Zdravstveni položaj je slab in porast tuberkuloznih obolenj je največji izmed vseh držav v Evropi. V bogatejših pokrajinah severne Hrvaške in Vojvodine je življenje na deželi znatno boljše. Čeprav pa razdeljevanje živil v mestih ni slabše in mogoče še mnogo boljše kakor pred šestimi meseci, so razmere še vseeno neurejene. Obroki mesa pa včasih kak teden sploh ne pridejo. Razdeljevanje živil in prevoz sta še vedno v zastoju. Polprazni želodci pa vplivajo tudi na Titovo mladino.

A čeprav ni prišlo do gospodarskega poloma, je sklep, da izvedejo petletko, iskren. Bil je čas, kmalu po resoluciji Kominforma, ko je izgledalo, da bo Tito dal večjo svobodo kmetom in dovolil zasebno trgovino in da ne bo popolnoma izvedel petletke. Mnogi so mislili, da bo to storil, toda on tega ni napravil. Tako so jugoslovanski voditelji še odločeni z

ali brez sovjetske pomoči zgraditi v Jugoslaviji socializem. A socializem zahteva trde ukrepe. Če se napotimo po glavnih ulicah Beograda, ne vidimo drugega kakor nekaj knjig, cenjenih parfumerijskih izdelkov, dečjega posipalnega praška in nekaj gospodinjskih potrebščin, kar bi lahko kupili brez nakaznice. A tudi na njo se dobijo zelo slabe stvari.

Jugoslovani potrebujejo stroje, zlasti od Zapada še stroje za modernizacijo svojih rudnikov, za dvig jeklene proizvodnje in za vse druge tako zvane temeljne načrte. Mnogo pogodb z jeklarskimi podjetji je bilo sklenjenih, z drugimi se pogajanja še vršijo. Vendar, ali jim to zadostuje? Veliko vprašanje, pred katerim stoji Jugoslavija, so kvalificirani tehniki in delavci. Kje naj jih sedaj dobijo, odkar ne morejo več pošiljati svojih vajencev na Češko ali v Poljsko? Mogoče v Franciji ali Italiji? Brez dvoma bi se temu protivili krajevni komunisti. Pred kratkim sem govoril z nekaterimi Jugoslovani in oni mislijo, da se bodo lahko sporazumeli z Angleži in na podlagi tega sporazuma poslali letno par tisoč svojih vajencev v Anglijo, kjer bi se izurili v britanskih tvornicah. Eden od njih mi je dejal: „Ideološko bi ne bilo v tem nič slabega. Ali ni prebil Mikojan nekaj časa v Ameriki, da se nauči izdelovati sladoled in vlaganja sadja? Če Anglija misli, da Jugoslavija zasluži, da se ji pomaga, potem bi bila njena največja potreba izpolnjena, če bi šlo lahko nekaj tisoč mladincev v Anglijo.“

TRGOVINA Z ZAPADOM

Jugoslavija ima z Zapadom trgovinske odnose in eden izmed glavnih razgovorov v javnosti je: „Če imajo Madžari, Čehi in Poljaki z Zapadom trgovinske odnose, zakaj jih ne bi imeli mi?“ Seveda pa na to odgovarjajo „ljudske demokracije“, da so njihove vlade dovolj močne in da niso v nevarnosti, da bi prodale svoje duše Zapadu, nasprotno pa so jih Jugoslovani že. Dejstvo pa je, da Jugoslovani niso pripravljeni prodati svoje duše nikomur, tudi ne Zapadu in vlada je odločena iti skozi vsa gibanja socializma in komunizma. Vprašanje, s katerim se bavi Amerika, je, kaj je boljše, ali dopustiti, da pride v Jugoslavijo do gospodarskega poloma, ali podpirati neodvisni komunistični režim. Tukajšnji ameriški opazovalci pa so mnenja, da bi prosti izvoz v Jugoslavijo in njeno trgovanje z Anglijo ali drugimi zapadnimi državami usposobil Jugoslavijo, da izvede svojo petletko. Za Jugoslavijo je to važno. Namesto, da pošilja večji del svojih neželeznih rudnin kakor n. pr.: baker, krom, živo srebro, boksit, antimon na Vzhod, jih prodaja za dolarje, s katerimi bo lahko kupila opremo. Ona nudi predvsem les, živila in koruzo. Baker ji služi kot zlata rezerva in 40.000 ton proizvodnje bakra ni mogoče prezreti.

V pogledu njenega občutnega pomanjkanja strokovnih delavcev in tehnikov je Jugoslavija po svojih možnostih zelo bogata dežela in je bilo v Titovem sarkastičnem dokazu Bolgariji precej logike, ko je rekel: „Če ne bi imeli železa, rud, bakra ne koksa in ne drugih življenjsko važnih stvari, bi nam lahko upravičeno svetovali, naj ne industrializiramo države. Toda kdor ima na razpolago vse surovine, bo to storil.“

To, da je Jugoslavija večkrat potratna in nezmerna, je več kot resnica; da pa ima vse možnosti za industrializacijo, tega ji ne more nihče zanikati. Če govorimo o potratnosti, mislimo pri tem (Nadaljevanje na 2. strani)

Politični pregled

HOLANDSKA

Obnovitev Holandske napreduje s hitrim korakom. Ustvarjajo se veliki načrti, ki naj visoko dvignejo blagostanje do leta 1953. Industrija je že mnogo nad predvojno višino, zunanja trgovina se večja od meseca do meseca, s stalno valuto in učinkovitim nadzorstvom so odstranili nevarnost inflacije. Vlada vzpodbuja poljedelce in tovarnarje k uvedbi modernega tehničnega sistema. Racioniranje hrane polagoma po dolgih letih bolj in bolj izgineva. Pred početkom izvajanja Marshallovega načrta je bila država brez kapitala, brez surovin, brez hrane. Polovica trgovskih ladij je bila uničena.

AVSTRIJA

Avstrijskemu parlamentu je predložen nov zakonski načrt za kritje stroškov zasedbe v letu 1948. Predviden je dohodek iz raznih vrst davkov, tako tudi delna oddaja premoženja in povečanje poštinih pristojbin. Zakon hoče bremena razdeliti pravično. Avstrijci imenujejo novi zakon „ruski davek“.

Socialistična „Arbeiter Zeitung“ naglašala, da zahtevajo Sovjeti tri tretjine vseh zasedbenih stroškov. Američani ne zahtevajo že dalj časa svojega deleža in tudi Anglija že dolgo ni ničesar zahtevala.

Dohodki po novem zakonu bodo znašali 450 milijonov šilingov, kar bi ravno zadostovalo za kritje zasedbenih stroškov za leto 1948.

ALBANIJA

Albanija dobiva vso svojo pošto iz drugih držav čez Jugoslavijo. Do julija 1948 so vozili to pošto dnevno 3 avtobusi jugoslovanskega poštne ministrstva po cesti Bitolj—Ohrid—Ellasa—Tirana.

Po objavi znane kominformistične resolucije so pa albanske oblasti odklanjale uslužnost Jugoslavije in niso več pošiljale svoje ljudi po pošto. Tako se je 17. oktobra 1948 nakopičilo v Ohridu 2000 poštinih vreč, v Skoplju pa 441. Jugoslavija je ponovno proti temu protestirala, a je prišlo le do začasnega zboljšanja. Končno je Jugoslavija predložila, da pošte ne prevzema več na prostem (kot je bilo to navada v srednjem veku, kar pa se ne sklada s Svetovno poštno konvencijo), temveč, da naj pošlje Albanija svoje pooblaščenice v Sveti Naum in tam prevzame pošto. Albanija je to odbila in pošta se dalje kopiči.

Albanske oblasti pa napadajo Jugoslavijo, da ovira oddajo pošte. Tiranski radio javlja, da so jugoslovanske oblasti že 7. februarja popolnoma prekinile poštni in brzojavni promet.

RUMUNIJA

Komunistični organ „Scantea“ piše v dokaz komunistične trditve, da uživajo vsi romunski državljani popolno versko svobodo, da se lahko grko-katoliki (unitari) „prostovoljno“ vrnejo v pravoslavno cerkev.

Opazovalci poročajo iz Bukarešte, da se je ponovna združitev grko-katolikov z romunsko pravoslavno cerkvijo, do katere je prišlo 21. oktobra 1948, izvršila na pritisk vlade, ki je hotela s tem osvoboditi unitarjske cerkve nadzorstva Vatikana. Izjava o združitvi 25% grško-katoliških duhovnikov, med katerimi pa ni bilo nobenega člana višje duhovščine, je bila izsiljena. To izjavo so imeli za zadostni izraz ljudske volje, ki opravičuje uničenje duhovne svobode 1.500.000 Rumunov.

Grško-katoliške vernike, ki se niso hoteli združiti s pravoslavno cerkvijo, zelo preganjajo. Šest škofov je bilo več mesecev v domačem zaporu, veliko duhovnikov so zaprli ali poslali v Sibirijo.

NEMCIJA

Nemške politične stranke so z zelo različnimi čustvi sprejele novi zasedbeni statut. Socialdemokrati so ga odklonili, krščanski demokrati pa so mu naklonjeni. Prvi hočejo imeti strogo centralizirano vladno, krščanskim demokratom pa je ljubša precej ohlapna federacija.

BOLGARIJA

Veliko zanimivih dejstev izhaja iz bolgarskega proračuna za 1949, katerega je nedavno odobril Dimitrijevič v Sofiji. Kredit za 1949 za bolgarsko vojno ministrstvo znaša 12.000 milijonov levov. Leta 1938 je ta kredit znašal 600 milijonov levov. Za notranje ministrstvo (policijo) znašajo krediti 7.300 milijonov levov (leta 1938 170 milijonov). Za delavsko armado, ki je stvarno del redne bolgarske vojske, je odobreno 400 milijonov levov (leta 1938 45 milijonov levov).

Naravno moramo upoštevati razvrednotenje leva. Plače so danes v Bolgariji štirikrat višje kakor leta 1938, cene pa so splošno 6 do 8 krat višje. (Prosti tečaj angleškega funta je bil 1938 1000 levov, leta 1949 pa 4000 levov). Toda če vzamemo tudi 5 levov leta 1949 za en lev leta 1938, troši Dimitrov štirikrat večjo vsoto za vojno ministrstvo, kakor je trošil kralj Boris leta 1938. Komunistična policija stane osemkrat več kot reakcionarna. Za vojaško delavsko armado je pod komunisti določeno približno dvajsetkrat več, kot je bilo določeno leta 1938.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Reprezentančna zbornica je z 271 glasovi proti enemu odobrila zakon, ki predvideva za bodoče finančno leto za ameriške oborožene sile 16 milijard dolarjev.

Ta ukrep odobruje za vojsko, mornarico in letalstvo 2 milijardi več, kot je odobril kongres lani.

Zakonski načrt je zdaj bil odstopljen senatu. Predvideva točno 15,905,416.800 dolarjev.

Upton Sinclair je spregovoril

Ameriški pisatelj Upton Sinclair spada brez dvoma med najplodovitejše sodobne ameriške pisatelje. Njegova dela so prevedena v razne jezike. Znan je po svoji levičarski usmerjenosti. Zavzema se za nov pravičnejši socialni red. Razumljivo je, da bi si ga komunisti, ki si popolnoma po krivici lastijo monopol na socialno pravičnost, hoteli prilastiti za svojega. Tako je celo glavni tajnik zveze sovjetskih pisateljev Fadejev izjavil, da je pisatelj Upton Sinclair prijatelj Sovjetov. Toda Fadejev se je vračunal. Upton Sinclair se je namreč takoj oglasil in odločno spregovoril. Dejal je, da ni in ne more biti prijatelj Sovjetske zveze, ker je to „suženjska država“. Dejal je nadalje, da je izgubil slednje upanje v Sovjetsko zvezo, ko je Češkoslovaško oropala svobode. Atlantski sporazum mu je zdaj največje upanje za rešitev civilizacije in kulture.

Truman 4 leta predsednik USA

12. aprila so potekla 4 leta, kar je postal Harry Truman predsednik Združenih držav. Predsednik je praznoval to obletnico preprosto, kakor je sam v svojem življenju — javnem ali zasebnem — vedno preprost. Višek tega dne je bila spomenica, s katero prosi ameriški kongres, naj potrdi (ali ratificira) Atlantsko pogodbo.

Ameriško časopisje je na 4. obletnico Trumanovega predsednikovanja objavilo njegove fotografije, na katerih ga vidimo nasmejanega in zdravega. Do zgodovinskega 12. aprila 1945. je prehodil Harry Truman dolgo in težavno pot, ki je slična življenski poti marsikaterega Amerikanca. Dne 15. aprila 1945, ko je po Rooseveltovi smrti postal predsednik Združenih držav, je rekel: „Čutim, kakor da bi padle na mene lune, zvezde in planeti.“

Tudi kot predsednik je ostal ponižen in preudaren. O svojem sedanjem visokem mestu pravi, da postavlja človeka pred ogromno delo in preizkušnjo, ali je vreden odgovornosti in zaupanja, ki mu ga je ljudstvo izkazalo. Na svoji pisalni mizi ima predsednik Truman geslo, ki ga je lastnoročno napisal Mark Twain: „Bodi večno pravičen. S tem boš neka-

Razdejanja komunistov dokazujejo, da smatrajo bitko za izgubljeno

„Christian Science Monitor“ prinaša članek svojega atenskega dopisnika Josepha G. Harrisona, ki omenja, da „dokazujejo premišljena razdejanja komunistov v severni Grčiji, da smatrajo bitko za izgubljeno in da ne mislijo več na zmago.“

„Če hočete videti spomenik sovjetskega komunizma — navaja članek — ne hodite v Moskvo, temveč pridite semkaj v Grčijo. Pridite si pogledat vasi in kmetije, ki so jih požgali, pridite si pogledat 700.000 grških beguncev, matere, ki jokajo za svojimi otroki, katere so ugrabili iz njihovega naročja in odpeljali onostran železne zaves, uničene sadovnjake, uničeno živino. Pridite in oglejte si neopisljivo bedo in trpljenje, ki spremljata delo komunističnih teroristov.“

Zatiranje svobode v državah, kot so Češkoslovaška in Romunija, burkasti procesi v Bolgariji in Madžarski, naraščajoče uboštvo v Jugoslaviji ne kažejo tako očitno neusmiljene perversnosti sovjetske napadalnosti kot sedanji dogodki v Grčiji.

Kakor tudi izgleda neverjetno, so grški gverilci prizadejali Grčiji več škode kot kruta nacistična okupacija.

Kakor je svet potreboval preveč časa, da je spoznal naravo Hitlerjeve Nemčije, tako začne tudi sedaj šele sumiti o pravem značaju komunistov...

Njihov smoter obstoji — kot je to neizpodbitno dokazala njihova taktika — spravi državo v bedo in uboštvo, da

AMERIŠKI DELAVSKI VODITELJI in EVROPSKI OBNOVITVENI NAČRT

Tajnik Kongresa industrijskih organizacij, James Carey, je govoril evropskemu ljudstvu po radiu v oddaji „Glas Amerike“ na prvo obletnico Evropskega obnovitvenega načrta. Ponovno je zatrdil, da ameriški sindikati popolnoma odobravajo in podpirajo Evropski obnovitveni načrt. Dejal je: „Stvar se je komaj pričela. Mi pa želimo, da se nadaljuje, dokler ne bo dosegla popolnega uspeha.“

Carey je nadaljeval: „Ameriške delavke in delavci vroče želijo deliti z vami stvari, ki jih izdelujejo, da boste tako imeli varnost, ki jo potrebujete pri obnovi vašega narodnega gospodarstva.“

Kongres industrijskih organizacij in vse ameriško delavsko gibanje in vsi ameriški delavci podpirajo Marshallov načrt, ker vedo, da prinaša svobodo in dostojanstvo delavcem v sodelujočih državah. Ne bomo se mogli veseliti svoje svobode in svojega dostojanstva, dokler bodo vaše človečanske pravice v nevarnosti. Pritrgali smo sami sebi, in smo storili vse, kar je mogoče, da vam pomagamo doseči vaš cilj, ki je svoboda in neodvisnost.“

bi se končno znašla v takem položaju, da bi sprejela komunizem in se za vedno odpovedala možnosti obnove, kot se je to dogodilo v nekaterih državah vzhodne Evrope.

Čeprav izgleda neverjetno, je vendar dejstvo, da gverilci vedno bolj uničujejo in požigajo, bodrilno. Tu v Atenah tolmačijo to za znak, da komunisti čutijo, da se dogodki obračajo proti njim in da hočejo zato čim več uničiti, predno bodo likvidirani.

Zdaj je prispela uradna objava Kominforma, da bodo izvedli načrt za ustanovitev svobodne in enotne Makedonije pod vodstvom Bolgarije. To pomeni delitev Grčije in nedvomljivo žalitev patriotizma zavednih Grkov, ki so med uporniki, in je lahko nadaljnji znak za dejstvo, da smatra Moskva Grčijo že za izgubljeno.“

Reber na Koroškem

Pretekli torek je obiskal ameriški zastopnik pri pogajanjih za avstrijsko mirovno pogodbo, Mr. Samuel Reber, Koroško.

Mr. Reber je prispel iz Štajerske že na velikonočni ponedeljek na Koroška tla. Na prelazu Pack so ga sprejeli deželni glavar g. Wedenig, deželni svetnik g. Karisch in polkovnik Stossier in ga nato spremlili v Vrbo.

V torek pa je obiskal ameriški zastopnik: Labud, Pliberk, Dohrl vas, Sinčo vas in Borovlje. Prebivalstvo mu je priredilo povsod lep sprejem.

V sredo zjutraj je odpotoval Mr. Reber s svojim spremstvom zopet na Dunaj, odkoder odpotuje v petek v London k nadaljnjim razgovorom o avstrijski mirovni pogodbi.

STO TISOČ MUČENIKOV V LITVI

V preteklih treh letih je bilo v Litvi, odkar so pričeli komunisti preganjati katoliško cerkev, nad 100.000 vernikov do smrti mučenih. Štiristo duhovnikov, to je 40% je izginilo ali pa so bili poslani na prisilno delo v Sibirijo. Tako poročajo litvanski katoličani Vatikanu v svojem poročilu o verskem preganjanju, ki spominja najkrutejše tatarske napade starih časov. Poročilo je ponatisnil tudi ameriški časopis „Tekoče novice o položaju v Litvi“. Po tem poročilu je v Litvi samo še en škof na svobodi. Dva škofa sta umrla, 4 pa so bili aretirani (: Borisevicuis, Matulionis, Ramanskas in Poinys). Samostani so bili porušeni in menihi razgnani. Semenišča so zaprta, število dijakov omejeno.

Komunistične oblasti so zaprle ves verski tisk. Ne dovoljujejo popravila cerkve ali gradnje novih cerkev. Duhovniki in cerkve morajo plačevati ogromne davke.

Cerkvene zadeve rešuje član komunistične stranke. Za vsako upravno okrožje bodo imenovani „odbori dvajsetorice“, ki bodo imeli pravico zapreti cerkve, odpustiti duhovnike in odbiti imenovanje duhovnikov ne glede na želje vernikov ali cerkvenih oblasti.

Nevarnost v Jugoslaviji?

(Nadaljevanje s 1. strani)

v prvi vrsti na neizmerno nekvalificirano delo, ki so ga vršili leto za letom, namesto da bi delali pri tem izučeni delavci. Milijoni „prostovoljnih“ ur dela so pokazali zelo mešane uspehe. Mladinske železnice in avtomobilske ceste bi bile zgrajene lahko bolj in v polovico krajšem času in s polovico boljšim uspehom, če bi to delo opravljali izučeni delavci.

Novi Beograd, ki so ga pričeli graditi na drugem bregu Save ob pohodu proti Beogradu, mogoče ne bo na koncu samo nesmrten spomin na genija Tita, ampak hoče tudi delno opravičiti sebe kot novo uradno pestolnico. Če natančno opazujemo vse to ogromno delo in pomislimo na ceno, s katero je bilo napravljeno, je razumljivo, da se ne moremo znebiti misli, koliko delavskih stanovanj bi lahko bilo zgrajenih z istim naporom v tako prenapolnjenem mestu, kakor je Beograd.

Zgornja vrsta od leve proti desni:

V teku polarne ekspedicije angleškega nosilca letal „Vengeance“ se je pokazalo, da vpliva vreme na posadko in orožje. Z velikim uspehom so pripadniki mornarice preizkusili nove izolirane varnostne obleke

Svetovno znani ameriški filmski otrok, Margaret O'Brien, je obiskal Anglijo. Ko je odhajala iz parnika „Queen Mary“, je držala v naročju mnogo punčk, katere je prinesla s seboj iz Hollywooda, da jih razdeli med siromašne angleške otroke

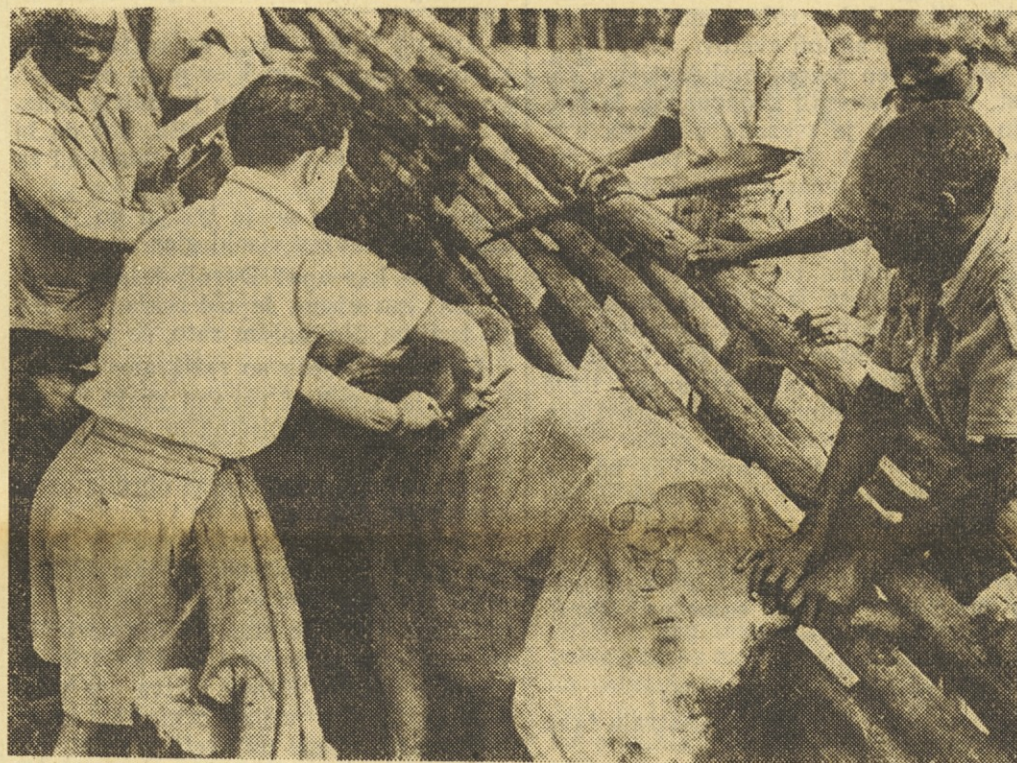
Po težkem orkanu, ki je divjal nad Atlantikom, je bil parnik „Leicester Saga“ izgubljen. Sedaj so ga našli težko poškodovanega in so ga z pomočjo vlačilcev privlekli na otoke Bermuda

*

Spodnja vrsta od leve proti desni:

V boju proti Tse-tse muhi. — Sredstvo Atrycids je znano kot uspešno novo sredstvo proti spalni bolezni. Preizkusili so ga na sledeči način: Atrycids so vbrizgali čredam živine. Cepljeno živino so prepeljali potem v okužene pokrajine Tse-tse muh, katerih pik povzroča spalno bolezen. Iznajditelj je Anglež dr. DG. Davey, ki je to cepljenje osebno izvedel. Največji pomen in uspeh tega sredstva je za afriške živinoreje, ker imajo s tem možnost za veliko zvečanje množine mesa na svetovnem trgu

Kot „les“ so prevažali cigarete iz Švice v Italijo. Pred kratkim so italijanski cariniki odkrili zelo prekanjeno tihotapsko skupino. Tihotapci so v izdobljena debela skrili velike množine cigaret in jih tako prevažali preko meje

Od sedaj naprej nobenih črepinj več. — Dama na sliki nam potrjuje, da se razstavljena posoda na neki sedanji razstavi v Londonu, katera je narejena iz posebne umetno sestavljene snovi ne da streči

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig
(Nadaljevanje)

22.

Ravno so hoteli zapeti drugo kitico, ko se vrata odpro in v sobo, zakajeno od dima, da se je komaj videlo do vrat, vstopi Kozamurnik, ki je bil prvi za županom Veglom, s štirimi hlapci z Ženeka.

„Ho, kaj pa to pomeni,“ pravi gostilničar Kovač; „koga pa iščete tukaj? Saj ni nobenega, ki bi bil za vojaka. Rajši se vsedite pa pijte, saj ste gotovo žejni.“

„Moramo storiti svojo dolžnost, postavam se moramo pokoriti,“ pravi Kozamurnik. „Kakor sem zvedel, je tukaj Tomej Piskernik, ki je določen za vojaka.“

„Kaj, jaz?“ zakriči Tomej in skoči iz za mize. Hlapci se postavijo k durim, ker so slutili, da jim misli pobegniti.

„Dobro, da si tukaj,“ veli Kozamurnik, „greš kar z mano, jutri pa v Celovec, ker cesar rabi nujno vojakov proti Turkom.“

„Do mene nimate pravice,“ pravi Tomej ves razjarjen; „jaz sem rudar in s tem sem oproščen!“

„To je bilo nekdanj, a sedaj nisi več rudar.“

„Kako to?“ vpraša Tomej ves preplašen.

In Kozamurnik privleče pismo iz notranjega žepa, ga odpre in pravi: „Tu je pisano in zagrabi Tomaža, da te je Kompoš odslovil kot rudarja in tudi tvojega špana Andreja Hribernika. Vidva sta tedaj brez posla in ker sta močna, sta poklicana k vojakom. Tedaj ne brani se!“

„O peklenski flegar! Tega nihče drug ni kriv kakor tisti pisar, ki naju sovrabi; a nimate me šel!“

Rekli dvigne stol, skoči k durim in hoče udariti po hlapcih, a ti se urno ognjejo in zagrabi Tomaža, ga vržejo na tla, zvežejo ter odvedejo pred hišo. Nič ni pomagalo Tomežu besnenje in preklinjanje, udati se je moral sili. Tudi tovariši mu niso mogli pomagati, ker so vedeli, da lahko tudi nje zadene ista usoda, če se postavijo na Tomejevo stran. Le-ta je korakal med štirimi hlapci z zvezanimi rokami in žal mu je bilo, da ni ubogal Andreja, a bilo je prepozno.

*

Andrej je srečno priplezal po strmih pečinah k razvalinam nekdanjih turških šanc na levem bregu Bele. Za en dan bo že minulo, si je mislil in se stisnil v kot, narezal si nekaj smrekovih vej, da ne bo ležal na trdih tleh dva večera. Gledal je skozi odprtino dol na cesto in videl, kako so šli štirje moški, ki so nosili nekaj v rokah, spredaj pa je stopal neki boljše oblečen človek.

„Aha, to so gotovo biriči, ki lovijo vojaške. Le poskusite svojo srečo, mene ne dobite.“ In zadovoljno se je nasmejal sam sebi in vzel iz zavite rute raz-

lična jedila, ki mu jih je dala zvesta sestra Anka.

Tako so tekle ure in komaj je Andrej že čakal, da bi se zmračilo. Sem od cerkve Device Marije je zadonel večerni zvon, milo je pel in otožno. Andreju je postalo tesno pri srcu. Kolikokrat je slišal ta mili glas, ko se je še kot otrok grel pred hramom in pozneje, ko je že odrasel. Vedno mu je bil oznanjevalec srčne zadovoljnosti in miru. Tudi danes udarjajo glasovi na njegovo uho, a kako je vse drugače! Mati je na smrt bolna in hrepeni po sinu, on sam pa mora bežati po skrivnih potih v temni noči. Nepopisna bol se je polastila njegovega srca, neko tajno hrepenenje ga je vleкло domov, da bi še enkrat videl mater, ji pogledal v oči in jo objel; saj ve, da je najbrž ne bo videl nikdar več. Kaj ga brigajo vse nevarnosti, ko vendar ponoči ne pridejo tja loviti. Samo trenutek se hoče pomuditi pri materi, da vzame slovo, potem pa odrine. In vstal je ter zapustil svoje skrivališče.

Previdno se je plazil po pečinah, počasno je stopal po poti v ravnini, bližal se je domu in ničesar sumljivega ni bilo zapaziti. Še enkrat se ogleda na vse strani, hitro stopi v vežo in v sobo, kjer je ležala mati, zraven nje pa je stala Anka vsa objokana.

Preplašeno pogleda brata, ki je ravno vstopil v sobo.

„Andrej, beži, nevarnost je velika, podnevi so te že iskali.“

„Samo enkrat še hočem videti mater, potem pa grem.“

In rahlo stopi k postelji ter z nežnim glasom pokliče mater.

„O, Andrej, ali si prišel,“ reče mati s

tihi glasom in se mu nasmejlja; „toda pazi, nevarnost je zate. Anka mi je povedala.“

„Nič se ne bojte, samo posloviti se še hočem; mati, blagoslovite me!“

In težko bolna mati dvigne roko in jo položi na sina Andreja, ki kleči pred njo. S trepetajočim glasom pravi: „Bog te obvari, moj sin, bodi srečen, ne zapusti Anke in spominjaj se svoje matere!“

Andrej se je sklonil k materi, ki se je tresla slabosti, jo poljubil, še enkrat iskreno pogledal in zapustil sobo. Ni mogel več spregovoriti, zakaj bilo mu je, kakor bi ga nekdo prijel za grlo. Stopil je v vežo ter se poslovil od Anke in ji naročil, naj skrbi za mater, dokler se ne vrne.

„Srečno, Andrej, Bog te obvari! A sedaj pojdi; tako se bojim, da bi se ne pripetila nesreča.“

Andrej odpre hišna vrata in stopi na prosto, da bi šel dalje v temno noč.

Toda v tem trenutku ga zgrabijo od obeh strani močne pesti.

„Proč od mene!“ zakriči, „nimate pravice do mene.“

In z vso močjo svojega krepkega telesa se napne, da bi se otresel napadalcev, a pretrdo so ga držali trije hlapci. V trenutku so ga zvezali in bil je ujet.

Anka, ki je bila še v veži, je slišala bratov krik in takoj vedela, kaj to pomeni. S strašnim vikom skoči k bratu, a surovi hlapci jo pahnejo od njega.

„Andrej, moj Andrej, tako so te ujele. Usmiljenje, pustite ga!“ stoka Anka in vije od bolesti roke.

(Dalje prihodnjic)

Karel Mauser:

VELIKONOČNICE

Za Banejevega hlapca Matijo nihče ni prav vedel, odkod je doma. Od mladega je živel pri Baneju, zrastle v pastirja in iz pastirja v hlapca. Nekam neroden je bil v život, čudno kratke grčaste roke pa so ga delale še bolj nerodnega.

Ko je odbrenkal vojaščino, se je zasilral pri Baneju za velikega hlapca, čeprav se je Banej že bal, da bo po vojaščini šel k Čeburu, kjer je bilo manj dela na polju in so hlapci največ vozili les s Pokljuke. Matija je bil s Čebrom že nekaj v dogovoru, pa ga je med vojaščino prehitel Modrasov hlapec Tomaž, ki je šele dobrih pet let služil na Gmajni.

Tako je Matija tudi po vojaščini ostal pri Baneju. Navsezadnje, kaj bi hodil preč in prebiral delo. Hlapec je povsod hlapec. Potlej je že vseeno, ali služiš pri Baneju ali pri Čeburu, pri Mežanu ali pri Burji. Je vse en hudik. In pri Baneju služi že tri leta tudi Marica. Pri Čeburu pa ne.

Kakor je bil Matija nekaj časa na Čebra hud, na tistem mu je bilo prav, da se je tako zonegavilo. Marica je prijazna, pridna in, ko ji je na šmarna na Mlinem kupil za odpustek lectovo srce, se ga ni prav nič branila.

Saj če takole Matija premišlja, mora kar priznati, da leta tekó. Trideset jih je že bil. Na starega dedca se nobena ženska ne bo obesila, posebno na hlapca ne. Zdaj je čas, če se kdaj misli ženiti. Zapuščena Banejeva kajža, kamor spravljajo orodje, bi se dala lepo urediti in Banej se ne bi onegavil.

Res, kar prav je, da ga je Tomaž pri Čeburu prehitel. Saj ga pri Marici ne bo.

Tista pomlad je bila lepa kakor že dolgo ne. Led na Blejskem jezeru je pričel pokati, zrak je bil čudno dober in nekaj je ležalo v njem, kar je gruntarje privzdigovalo. Po njivah za pokopališčem se je razkrila ozimina. Dobro so jo stražili mrtvi čez vso zimo.

Blejski grad je komaj pil sonce, ki je odsevalo na vodi; vsa grajska okna so se svetila in mežikala, rdeča streha se je vzdigovala v sinjino in razkošateni zavaljeni stražni stolpi so razigrano viseli v živahno pomlad.

Blejska kotlina je zadihala. Sv. Katarina nad Zasipom je zamežikala čez Piškovco proti Žirovnici; Gorje so se predale veselemu vetru, ki je zavel s Pokljuke. Stol z belo glavo se je pomlajal in odrival sneg na koroško stran.

V Ribnem je župnik Janez stopil pred župnišče, zakašljal po stari navadi in se s starimi očmi zastrmel v Jelovco. Taka je, kot bi jo na novo obliil z zelenim oljem.

Župnik Francé z Bleda je mislil na svojega prijatelja v Ribnem in z očmi obiskoval Marijo na Otoku. Lepo je skrbela vso zimo za trmaste Blejčane.

Ze prihajajo stari od peči na pomladno sonce. Pokljukar, Baloh, Turščev ata. V gosjem redu gredo proti Zagoricam. Na pelinkovec. Pozna jih, starine! Brez pelinkovca ne morejo začeti pomladi, osemdesete v svojem življenju.

Sveti Jurij bo letos kar prepozen. Bled ne more čakati nanj. Pod Stražo so se že nagnetle kurjice. Nekateré so še v popkih, druge pa z vohastimi listi že vse košate. Matija jih je pošten pušeljce prinesel Marici. Samih popkov, belih, da so kar oči bolele. Marica se je smejala s svojim visokim smehom, rekla pa ni ničesar. Matiji se je zdelo, da jih ni preveč vesela. Res, kakšne posebne rože kurjice niso, so nemara velikonočnice z raznobarnimi cvetovi lepše. Pa vendarle. Saj jih še gosposke punce prenašajo. Še kupujejo jih od gorjanskih betinov, ki jih nosijo na Bled, da ujamajo kakšen belič za zvezke in šolo.

Tedaj je v Matijo legla čudna žalost. Ni je pokazal pred Marico, tudi pred Banejem ne, grizla pa ga je bolj kakor skrita bolezen.

Potlej je neke noči slišal, da pri Marici nekdo vasuje pod oknom. Vstal je že bil, da bi pogledal, pa se je premislil. Legel je nazaj in s pridržano sapo prisluškoval, dokler šepetanje pod njim ni utihnilo. Nič ni razumel, po glasu pa se mu je zdelo, da bi utegnil biti Tomaž.

Zjutraj je z navadnim pogledom oši-

nil Marico. Ujela je njegov pogled in se rahlo nasmehnila. Matija je čutil, da ne brez zadrege.

Na tiho nedeljo sta šla Matija in Marica na sprehod. Misel je sprožil Matija in Marica se ni upirala.

Dan je bil lep, ko sta šla pod Nogradom proti Zaki. Sprehod okrog jezera je lep, pot lepa in mirna. Matija je obračal besede po srcu, jih tehtal in privzdigoval, toda vsaka se mu je zdela pretežka za Maričino dobro voljo.

Nemara le ni vse tako, kakor si misli, potlači Matija težke besede v zadnji kot srca. Sonce se koplje v jezeru, blejski grad je videti topel in Maričina židana ruta se sveti kot samo srebro.

Okrog in okrog jezera sta šla in Matija ni rekel besede. Preveč je bilo sonca na jezeru.

Cvetna nedelja je dišala po beganih oljki, po jabolkah, ki so vse leto čakala, da pridejo na butaro, po pomarančah in po bršljanu.

Na vratih je bila Velika noč. Trkala je na vsa vrata po Bledu, po Zasipu, po Gorjah, po Ribnem, po Koritnem, prav tja do gorja je trkala s prvim cvetjem in z vedrim, toplim soncem.

Pod Nogradom in v Zaki so se razprle velikonočnice, rože z modrimi, rdečimi in vijoličastimi cvetovi.

Veliki teden je pogolobil Matijevo žalost. Ko so zavezali zvonove, se je Matiju zdelo, da je zvezana tudi vsa njegova notranjost. Marica je postala čudno pristujena, včasih prav zadirčna.

Matija ni upal z besedo na dan. Bal se je zvedeti resnico. Pa se je tako veselil Velike noči.

Velika sobota je zadihala po blagoslovljenem ognju, delo za možakarje se je uneslo, ženske pa so bile vprežene ves dan. Kuha, pospravljanje, tisoč drobnih del, ki morajo biti opravljena še pred Vstajenjem, ki bo zvečer.

Matija je vprašal Marico, če bo šla tudi ona k Vstajenju na Bohinjsko Bello. Tam je Vstajenje v nedeljo, koj po četrti uri zjutraj in muzika je taka, da človeka kar zanaša proti nebu. In pot do Bohinjske Bele je samotna. Marsikaj bi se lahko zmenila.

Samo namrdnila se je.

Ko je le silil vanjo, je rekla:

„Prezgodaj je. Kaj bi beleštrala tako daleč?“

Na jeziku je že imel Tomaževo ime, pa ga je požrl.

Ni hotel dregniti. Sobota je, dela čez glavo, pa so vse ženske nasajene.

Ko so zavihrala bandera in zagrmeli možnarji, ko se je odtrgalo petje, je Matija v procesiji čudno stisnilo. Kakor

da nekdo s tanko, gibko vejico tolče po njegovih najlepših mislih. Ni mu šlo do srca ne pritrtkanje, ne petje, samcat je bil v množici kakor tujec, ki je prvič med neznanimi ljudmi.

V nedeljo zjutraj ni šel na Bohinjsko Bello. Ves dan je bil doma in mlel misli, jih podiral in spet zidal, prosil Marico in jo spet preklinjal. Pozno v noč je rinitil vase in se skušal prepričati, da s Tomažem ni nič.

Na Velikonočni ponedeljek je kanil iti nad pol litra k Zrimcu v Zagorice. Pa se je sredi poti premislil in se obrnil pod cerkev in proti Nogradu. Prav do Zake je šel.

Med smrekami je obstal. Pod leščevjem so mežikale velikonočnice in z mirnimi barvami uživale hlad.

Matija se je sklonil in jih pričel nabirati.

„Zanesem jih Manci in jo povprašam. Naj reče odkrito besedo, da se ne bova borila. Jaz ali Tomaž, samo reče naj.“

Matijeve roke se tresejo. Srhka stebelca in ostro listje ga čudno vznemirjajo.

Ceden pušeljce modrih, rdečih in vijoličastih cvetov. Počasi se Matija vrača. Jezero je svetlo in med ločje rahlo buta voda.

Koj od Ribnikarja, ko cesta za hip postane samotna in kjer pride na glavno cesto gozdna pot, se je Matija nedomoma ustavil. Odprl je usta, kot da bi hlastnil za sapo, in se je zamaknil za robidovje.

Maričin smeh se je trkljal po rebri. Za njim Tomažev visoki glas.

„Pa še kar upa? Dovolj je neumen.“

„Saj mu nisem še nič rekla. Vpraša pa tudi ne. Ne morem zato, če je slep.“

Maričine besede so razigrane.

Matija z golimi rokami grabi po trnju, samo, da bi bolečina pri srcu popustila.

Marica in Tomaž sta se obrnila proti Zagoricam.

Matiju se tresejo roke, noge v kolnih so kakor zlomljene, na razprskani koži so kaplje krvi.

Kakor pijan je omahnil čez cesto in se ustavil pred bregom, pod katerim je plivkalo jezero. Kakor mrtva je roka izpustila šopek velikonočnic, ki so se nekaj časa zibale na svetli gladini, potlej pa se počasi obrnile proti ločju, ki je šumelo ob kraju.

Maričin smeh je donel že od Nograda sem. Matijeve motne oči pa so sledile raztresenim velikonočnicam, ki so z vohastimi listi veslale proti suhemu ločju.

V. —r:

MEGLICA V JEZERU

Ko gre svet v pomlad in sonce, je najlepša tista cesta, ki se smeje od Zadola proti Pržanju. Vsaj včasih je bila. Zdaj sem že truden in ne gledam več zarje nad posavskimi hribi, tudi ob pritrtkanju zvonov ne obstanem, v človeku nekaj otrpne, da marsikaj spregleda in marsičesa ne občuti več. Od daleč, ne rečem. Takole daleč kje v svetu pač človek pomisli včasih, da je nekje lepo, a nima časa, da bi se natanko domislil, kje je prav za prav.

Ampak tisto jutro, ko je šla Francka pod hribom, je bilo jako lepo. Sonce, kam bo s soncem, toliko ga je bilo. Ni žgalo, ni bolelo, smejala se je. Bilo je jutro. Proti mestu je umirala zadnja megla. Francka je mislila, da se na vse strani odpirajo poti. Od vasi gor je ropotal zapravljenček. Kdo je? Bog ve, kdo. Vesel je. Z bičem poka in žvižga. Pa njive ob cesti. Kadijo se, kakor da jih je pravkar nekdo razgrebel. Na levi strani gozd, zelen in črn. Nekje v Skalcah kukavica. Trikrat kuku v daljavo, dvakrat bliže, nazadnje bi jo skoraj lahko videla.

Francka bi rada zapela.

Zapela! Zakaj bi ne?

Grunt — oče pravijo, da je močan. In

mati je še trdna. Hlapec in dekla držita z obema rokama. Brat se je v predpustu oženil. Prav za prav je grunt njegov, vsaj zapisano je tako, ampak gospodar je še zmeraj oče. Dvajsetletna Francka. Zdravje, smeh in pesem. Zakaj bi ne pela?

Saj pojejo vsi. Še bajtarska Lenka. Izmučena sede na prag in zapoje. Lepo zna. Kjer ni bogastva, dá Bog kaj drugega. Človek je tak, da zmeraj sanja. Lenka je bolna. Nikoli se ne bo omožila. Kakor bi ji bilo življenje v napotje, hodi po vasi s tistimi velikimi očmi. Take oči! Kaj vse lahko utone v njih! Ampak Lenka se ne zveni za nikogar. Gotovo sanja o zdravju, lahko tudi o čudežu, o lepem čudežu, kakor se ni še zgodil...

Zakaj bi Francska ne pela?

„Hi, sivec!“

Ozre se.

Njiva, dolga njiva ob cesti. Pa to ni nič. Nekdo orje. Rokave ima zavihane. Klobuk je potisnil nazaj. Razmršeni lasje mu padajo na čelo. Gorjakov Tone. Fantič, ki poganja, je pastir.

„Hi, sivec!“

Francki se zdi, da je sonce še bolj toplo, da skoraj vriska. In rože ob cesti gorijo čudno mehko in vabljivo.

Orač se ustavi v zavrtnicah. Očisti oralo in se nasloni na ročice.

„Kam pa, deklíč!“

„K fari!“

Besede so kratke, čeprav bi se rade raztegnile neznano kam. Drug drugemu gledata v obraz in se smehljata.

„Hi!“ se dolgočasi pastir.

„Počakaj!“ zadržuje fant.

„Čemu čakaš, če se ti mudi?“ se smeje Francka.

„Saj se mi ne,“ se namrdne fant.

„Kje je še poldne!“

Potem govorita. Same vsakdanje reči, ki jih že oba vesta. Da je Anica Petrova na oklicih in da si je strašno mudi, da so ji zadnjič pod oknom peli, pa je prišel hlapec in jih napodil. France pa nima dela, hodi po vasi in preklinja in se norčuje iz ljudi. Matevžev je prišel od vojakov, malo bolj suh je in molčč. Dekle ga je v predpustu pustilo. Niti besedice se ni rekel, ampak vsi vedo, da ga boli. Še med fante noče več. Komaj v Dom gre včasih. Tam ga imajo radi. Zadnjo nedeljo je bila igra. Ni šla gledat? Škoda. Lepo je bilo. Micka Goričanova ga je sicer malo polomila, ampak drugače so bili vsi zadovoljni.

„Pa jutri?“

„Jutri?“

Jutri je nedelja.

„Ali bom dobil pušeljce?“

Dekle zardeva. Nagajivo ji uide:

„Pridi ponj!“

„Pridem!“

Fant se zasmeje s hreščočim glasom. Hudomušne oči se zasvetijo. Francka stisne zobe in zatrepeta:

„Ne smeš!“

„Pridem!“ vrisne Tone. „Zvečer pridem!“

„Tone!“

Fant ne posluša. Upre se v ročice, pastir požene.

„Saj se ne bom oglasila,“ vtrepeta dekle.

Cesta v ovinku, cesta v soncu. Na levi gozd, na desni polje. Mesto se čisti. Megla je splahnula. Med nerazločnimi obrisi hiš se včasih zasveti kot zlato. Okna so se napojila svetlobe. Po stezi ob jarku gredo otroci. Francka jih šteje. Trije ali štirje so. Pojejo in smejejo se. Francka bi ne mogla zapeti.

Kaj pa je takega?

In če bi mu nazadnje dala pušeljce? Ali je to kaj hudega? Gorjakovi so gruntarji. Oče bi ničesar ne rekel, mati tudi ne. Samo brat, brat bi molčal. Brat misli po svoje. Mlado je pripeljal k hiši, a skoraj beraško. In Toneta ne more. Da kvanta, da popiva, pravi. Saj hodi v Dom. To ni nič, še slabše zanj, če ni drugačen. Saj ni slab, le vesel je. Take narave je, ne pa kot Tine, ki je vase zaprt in resen. Pa hlapec ga tudi ne more. Z vilami ga je nagnal. Nemara mu je Tine ukazal. Tine in Tone, voda in ogenj.

Velika cesta, vozovi, šum.

„Bog daj, Francka!“

Tomažev Janez. Truden obraz, upognjen hrbet, trpke ustnice. Človek si mora kar sam misliti še bajto in staro mater. Vse, kakor je prava podoba.

„Pa te ni nič več k nam!“

Vprašanje iz navade. Janez se začudi in nasmehne. Potem tudi odgovor iz navade:

„Nimam časa...“

In nič drugega.

Še marsikaj. Pri fari se vse steka. Francki nasujejo polno novic. Da bo Janez mojster, da na svoje začenja. Najboljši človek tega sveta je. No, če že najboljši ne, dober je pa res. Če bi mati njegova toliko govorila, kakor noče, bi ga z zlatom ne odtehtali.

Gorjakov Tone, no ja, nič hudega. Nagajal je res zadnjič, ampak saj so ga pretepli...

*

„Tista presunljivo lepa pesem...“

Saj je ne pojejo ljudje, ampak...

„Sem mislil snoč v vas iti, je bila meglica v jezeri...“

Na mizi leži šopek. Izbrala je rože. Prvi nageljni, zelenje, vsaka roža lepa misel.

Ves dan je trepetala in premišljevala. Ali bi odprla ali bi govorila?

Zmeraj bliže.

V hiši bije deset. Francka se na pol dvigne. V zgornjici je nekdo vstal in hodi po sobi. Morda je brat. Srce ji utriplje. Na cesti so se ustavili in go-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Večkrmein boljše krmo

Približno 50%, to je polovica vse poljedelske površine pri nas so travniki in pašniki. Zlasti v planinskih krajih prevladujejo znatno travniki in pašniki nad njivami. Že iz same te ugotovitve je razvidno, da ima pri nas živinoreja izreden pomen in da je zato živinoreja temelj našega kmečkega gospodarstva. V živinoreji pa ima spet največji pomen govedoreja. Ako je mogoče v zadnjih letih zaradi vojnih in poveljnih razmer včasih izgledalo, da temu ni tako, danes zopet vedno bolj uvidevamo, da je govedoreja oni del kmetijskega gospodarstva, za katerega moramo najbolj skrbeti, ker je od njega odvisen obstoj naših kmetij.

Z vsemi močmi moramo poizkušati izboljšati našo govejo živino kvalitetno in kvantitetno, torej po kakovosti, pa tudi po številu. To pa je mogoče le, ako povečamo pridelke krme na travnikih in pašnikih. Travnike in pašnike površine ne moremo znatno povečati, povečati pa moramo pridelke.

V zadnjih desetletjih je uspelo, da so z boljšim in smotrenejšim obdelovanjem zemlje, z uporabo boljšega semena in z odgovarjajočim gnojenjem povečali pridelke na njivah za 30—40 odstotkov. Pri travnikih in pašnikih pa smo ostali še pri starem gospodarstvu in zato tudi pridelki krme niso bili večji, nasprotno, zaradi izčrpanosti tal so postali celo manjši.

Ako njive dobro obdelujemo in jim dobro gnojimo, bomo videli uspehe že takoj prvo leto: pridelki bodo boljši in večji. Drugače pa je pri travnikih in pašnikih. Tu uspehi niso tako hitro vidni. Prvo leto po gnojenju se utegne celo zgoditi, da so pridelki manjši: plevelne rastline ne uspevajo več, trave pa se še niso razrastle. Posledica tega pa je, da pride kmet do napačnega prepričanja in napačnega sklepa: „Saj gnojenje z umetnimi gnojili na travnikih in pašnikih nič ne koristi. To je le razmetavanje denarja.“

Posledica takega nepravilnega prepričanja pa je, da so ostali in da so danes naši travniki in pašniki zanemarjeni, da dobre krmne rastline ne morejo uspevati, ker jih prerasteta in zadušita mah in plevel.

Ako pa travniku in pašniku pravilno gnojimo s hlevskim gnojem in dodamo zadostno količino umetnih gnojil, se polagoma mora izpremeniti, to je izboljšati sestava rastlin. Manjvredne rastline se umikajo in izginjajo, boljše rastline polagoma prevladajo na travnikih in pašnikih.

Številni poizkusi pri nas in v sosednjih deželah, zlasti pa v Švici, so dokazali, da moremo s pravilnim oskrbovanjem in s pravilnim gnojenjem travnikov povečati pridelke krme za 40—50 odstotkov, na pašnikih tudi od 60—250 odstotkov. V Švici so bili pridelki celo do 500 odstotkov večji.

Seveda pa teh povečanih in izboljšanih pridelkov ne moremo doseči v enem letu, za to je potrebno nekaj let. Zato pa je tudi potrebno, da z izboljšanjem travniškega gospodarstva pričnemo čim prej.

Večkrat priporočajo, da je treba travnike, ki ne dajejo več zadosti visokih pridelkov krme, preorati. To pa je večkrat nepotrebno; ako bi travnike pravilno oskrbovali in jim primerno gnojili, bi dosegli tako na lažji in cenejši način ter preje zboljšane pridelke kot pa s preoravanjem travnikov.

Večina naših travnikov ne daje zadosti pridelkov, ker jim primanjkuje apna in fosforja. Zato moramo travnikom gnojiti predvsem s Thomasovo moko! Ne smemo pa pri tem pozabiti od časa do časa trositi tudi apno. Razumljivo pa je, da ne bomo shajali brez gnojenja s kalijskimi gnojili.

Katerih hranilnih snovi v zemlji najbolj primanjkuje, to more zanesljivo ugotoviti za nizko ceno kmetijski preizkusni zavod v Celovcu. Vsa potrebna navodila, kako je treba vzeti vzorec zemlje in kako ga je treba poslati, daje ta kmetijski zavod, pa tudi pristojne okrajne kmetijske zbornice.

Dolgoletni poizkusi kažejo, da je po-

leg zgoraj označenih umetnih gnojil (apno, fosfor, kalij) nekaj motor, ki požene rast boljših krmnih rastlin na travnikih in pašnikih dušik. To hranilno snov rastline zelo hitro sprejemajo pa tudi hitro porabijo.

Mogoče je namreč, da napravimo s pravilnim gnojenjem v zemlji nekako zalogo fosforne kisline, kalija in apna. Ta zaloga traja nato nekaj let. Drugače pa je pri dušiku, tega moramo vsako leto znova nadomestiti, vsako leto znova dodajati.

Najboljše dušičasto umetno gnojilo za travnike je apnoamonijski soliter. Ta more zelo ugodno učinkovati celo pri neugodnih vremenskih razmerah. Tako so tudi v lanskem deževnem in hladnem poletju znašali pridelki krme vsled gnojenja z apnoamonijskim solitrom po 150 kg sena na enem hektarju več, že samo pri prvi kosnji. Pa tudi pridelki otave so bili mnogo večji. Zato naj bi vsi kmetovalci vsaj poizkusili uporabljati to dušično gnojilo za gnojenje travnikov in pašnikov. Ko bodo nato videli uspehe gnojenja, ne bodo nikoli več pozabili gnojiti travnikom in pašnikom z umetnimi gnojili.

Ako bi mogoče kdo še dvomil, da more pravilno oskrbovanje in pravilno

gnojenje travnikov in pašnikov znatno povečati in izboljšati pridelke, naj napravi sam poizkus takole:

100 kvadratnih metrov travnika ali pašnika pognoji z kilogram in pol (1,5) kalijske soli, ki je 40 odstotna, s 3 kg Thomasove moke in z 2 kg apnoamonijskega solitra. Poleg te tako pognojene površine pa pusti ravno tako veliko površino travnika nepognojeno.

Začuden bo mogel ugotoviti kmet veliko razliko na pridelku krme. Na dobrem travniku bo mogoče opaziti ta uspeh že v prvem letu po gnojenju, pri slabših pa šele v drugem ali tretjem letu. Na takem travniku se morajo najprej šele razrasti in opomoči dobre trave, ki se vsled nepravilnega oskrbovanja in nezadostnega gnojenja travnika do sedaj niso mogle razviti. Pa ne le, da bodo pridelki na gnojeni površini večji, tudi kakovost pridelka krme bo mnogo boljša. Vse to pa seveda vpliva na izboljšanje živine in na povečanje števila v hlevu.

Ker je gotovo, da bo dobrobit naših kmetij v prihodnjih letih zelo odvisna od tega, koliko mleka, masla in mesa bodo mogli kmetovalci pridelati in prodati, morajo takoj resno misliti, kako bodo s čim manjšimi stroški povečali proizvodnjo mleka, masla in mesa. To pa morejo le s povečano in zboljšano proizvodnjo krme. Zato je res predpogoj za dobrobit naših kmetij v izboljšanih travnikih in pašnikih.

Vzreja piščancev

Že pridobivanje zgodnjih piščancev v marcu in aprilu, bodisi z naravnimi kokljami ali valilnimi stroji je časih težavna umetnost, pred še težjo nalogo pa te stavi, gospodinja, vzreja teh nežnih in prve dni zelo občutljivih bitij. Zato se ti bo le redko posrečilo, da bi vzgojila vse piške v krepke jarčice oziroma petelinčke. Bolezen in razni sovražniki (podgane, skobci, vrane, dehor, lahko tudi domači pes) ti utegnejo spraviti na oni svet do petine ali celo četrtnine vsega izvaljenega naroda.

Med vzrejo, torej vsaj prvih 6—8 tednov, drži koklje s piščanci ločene od ostale perutnine, deloma zato, da obvaruješ mladičke pred preganjanjem tujih kur, zlasti pa z namenom, da jih rešiš pred njihovim mrčesom, ki se tako rad preseli na mlade piške, pa jih tudi na vso moč oškoduje, če ne celo popolnoma uniči.

Koklja, ki vodi, naj ima po 20 do 25 piščkov, v mrzlejšem času manj, v toplejšem več. Zato pa bodi tvoja skrb, da se ti izvalé vsi letošnji piški naenkrat; potem boš lahko dala kokljam vodiljam primerno število varovancev in ti ne bo treba gledati, kako se ubija kaka močna puta dolge tedne s tremi ali štirimi piščanci. Za prenočišče oskrbi vsaki koklji, dokler vodi, majhen hlevček iz kakega zaboja; tega nekoliko nastelji (praprot, slama) in menjaj nastilj vsak teden.

Že tretji dan naj pelje koklja svojo družinico venkaj v prosto naravo; če je sončno jutro, se tudi rose ni treba bati. Za žival pa, ki bi ji škodovala že pohlevna rosica, je itak bolje, da pogine. Kajti korist boš imela samo od utrjenih, zdravih put, nikoli pa ne od bolelih rev.

Če se prikaže med mlade piške, zlasti v prvem tednu, bolezen, ki ji pravimo bela griža, pomeni to nesrečo, ki je bila zanešana na tvoje dvorišče po valilnem jajcu ozir. po kokoši, ki je znesla dotično jajce. Vzrok te griže je „bacil piščancev“. Večina piščancev, na katerih se pokažejo pojavi te bolezni, pogine. Zato bodi tvoja skrb, da preprečiš sprožitev bolezni. Zelo priporočljivo sredstvo, s katerim preprečimo nastop griže kakor tudi navadne driske, je kislo mleko, ki pa mora biti res popolnoma skisano, ne samo nakisano! Tudi, če daješ piščancem mehko pičo: slabo moko, fin drob, ribjo moko in podobno, vmesi vse to s kislim mlekom; ker je takó zdravilno, ga uporabljaj tudi kot pijačo. Nasprotno je pa sladko mleko, ki se je pričelo kisati, za mlade piščance naravnost strup. Če pa nimaš kislega mleka, skrbi,

da bodo imele živalce na razpolago svežo vodo (večkrat na dan jo menjaj!); če na liter vode prideneš po 1 gram zelene galice, bo pijača dobro vplivala na prebavo.

Kar se tiče krme prvih 24 do 36 ur, ne dajaj nobene hrane. Potem pa jim ponudi vodo in kaše, ki jim jo dajaj na vsaki 2 uri v majhnih porcijah, kolikor je ravno sproti pojedjo. V drugem tednu življenja pa že lahko pokladaš mešanico iz 60% (odstotkov teže) pšeničnih otrobov, 20% koruzne moke, 10% ribje moke (to dobiš v trgovini), 5% kostne moke in 5% fino zdrobljenega lesnega oglja. Poleg tega dobé še vedno kašo, polagoma pa mesto nje proso. Če je bilo ob valjenju, ko si pregledovala jajca 7. dan, kaj neoplojenih, le-ta lahko porabiš v kuhinji ali pa prihraniš za mlade piščančke, da jim trdo skuhana in fino sesekljana namešaš tu in tam v majhni množini kot slaščico. Tudi mohan (svež sir od kislega mleka), ki si mu odcedila vso vodo, je izvrstna „prikuha“ za mlado perjad. Tretji teden prideneš proso še pšenice ali zdrobljenega riža; miza je pokrita sedaj samo že po trikrat na dan. Ko pa so piščanci stari 6 tednov, jih krmi samo še dvakrat na dan. Poleg žita in suhe zdrobljene ali zmlete mešanice pa morajo dobiti živalce tudi kaj svežega zelenja, solate, korenja ali pese (nastrgane) itd. Če se pasejo s kokljo v prosti naravi, si preskrbe te potrebščine same.

To bi bile glavne misli za vzgojo piščancev, ki jih vodi prava, naravna, živa koklja.

Kaj ti je pa storiti, če nimaš naravnih kokelj ali pa, če imaš veliko število piščancev, 100 ali še precéj več, ki jih je močno nerodno vzgajati z naravnimi kokljami?

V tem slučaju si pomagaš — in ne ravno slabo — z umetno „kokljo“. Bistvena zahteva je tudi za umetno izrejo piščancev — gorkota. Popolnoma osušene živalce smo vzeli iz valilnika, ki je imel še vedno okrog 38°C toplote. Naš cilj pri vzgoji z umetno kokljo je, da utrdimo v teku 6—8 tednov piške tako, da bodo lahko živeli in rasli neodvisno od umetne toplote. Zato moramo temperaturo toplotnega vrelca (vroče vode, petrolejke, peči na premog ali koks, elektrike) polagoma zmanjševati. Prve dni naj ne bo gorkota pod 35°C, do konca prvega tedna je lahko znižana do 33°. Drugi in tretji teden se moramo paravnati že močno po obnašanju piščkov, po zunanji gorkoti, po načinu kurjave in po množini živali. Splošno lahko rečemo, da naj bo toplota 2. tedna 30°, 3.

teden 27°, 4. teden 24°, 5. teden 20°, 6. teden 16°C. Gorkoto merimo v umetni koklji 5 cm od tal, torej približno v višini glave piščancev.

Umetna koklja mora ostati v svetlem, soncu dostopnem in na moč zračnem prostoru, in v kaki vlažni kleti ali umazanem hlevu. Pri majhnih kokljah, ki jih prenašamo ob ugodnem vremenu venkaj na vrt in odpremo piščkom vrata, da se pošteno razgibljejo v pesku in travi, stvar še ni tako silno resna; pač pa pri stalnih umetnih kokljah, pod katerimi vedri in nočuje veliko število piščancev. Tukaj mora biti kurnica urejena po vseh pravilih modernega zdravstva, sicer si vzgojiš rahitčnih pohablencev in drugovrstnih bolehavcev, da bo joj.

Kako velik naj bo prostor, v katerem imaš stalno umetno kokljo? Delali so poizkuse in našli: če je bil prostor tak, da je prišlo na 1 kvadratni meter talne ploščine več kot 30 piščancev, je znašala izguba živalic do starosti 3 mesecev 26%; če je bilo piščkov na 1 m² samo 20—30, je bila izguba 16%; pri manjšem številu kot 20 pa je poginilo od 100 samo po 13 piščkov.

Silno imenitna je pri umetni vzreji sončna svetloba. To bridko poskušajo tisti rejci, ki vzgajajo brez božje luči in gorkote. Kadar torej stavite kokošnjak, zlasti hramčke za izrejo mladih piškov, skrbite, da pride skozi velika okna na pročelju čim več sončnih žarkov vanje.

Umetnih kokelj je mnogo, mnogo vrst. Enostavnejše, vam lahko napravi domači mizar ali ključavničar ali elektrotehnik. Najbolj enostavno umetno kokljo za 20 do 30 piščancev dobiš, ako vzameš dobro narejen zaboj kalih 80 cm dolg, 60 cm širok in 60 cm visok. Deske naj bodo debele 15 ali bolje 21 milimetrov. Da zaboj ne bo čisto na tleh (vlaga!), pribij spodaj pod dno na vsako stran letvo, 3×5 cm debelo.

Sicer pa vam svetujemo, gospodinja: da ne boste mislile, da so te naprave kake španske vasi ali čarovnije, name njene samo za bogatine, da si jih ogledate pri rejcih. Povsod boste dobrodošle, boste videle lepe reči in zvedele mnogo koristnega zase.

Tehnika in kmetovalec

Pri poljedelski razstavi „The Royal“, ki se vrši vsako leto v Yorku v Angliji, se je pokazalo, kako se vedno bolj širi spoznanje, da se mora vršiti gospodarstvo na znanstveni podlagi. Na tej razstavi, ki je ena največjih te vrste v Angliji, je vzbudil največ zanimanja oddelek, kjer je bilo razstavljeno v veliki množini poljedelsko orodje vseh vrst. Ta razstava je bila ponoven dokaz, kako prihaja stroj v poljedelstvu do vedno večje veljave.

Časopis „The Engineer“, ki se bavi v enem izmed svojih člankov s to stranjo te razstave, piše med drugim: „Nov rod poljedelcev, ki nam je dorasel, je povsem dojel pomen vrednosti stroja v poljedelstvu. Ta generacija je navdušena nad vsakim izboljšanjem v gradnji poljedelskega orodja, vendar je pri tem tudi oprezna in gleda predvsem na to, da je potem tako izboljšanje tudi gospodarsko dobro uporabno. Poudarjajo, da tehnična izkustva, katera so mnogi mladi kmetovalci in poljski delavci pridobili med vojno, zelo večajo njih zanimanje za mehanizacijo njihovega predvojnega dela. Če si ogledamo razdelitev ur na poljedelskih šolah in načrte podobnih društev, kakor n. pr. društva mladih poljedelcev, vidimo, da zavzemajo predmeti, kakor gradnja, uporaba in ohranjanje poljedelskih strojev večino časa, ki je določen za pouk v tej panogi.“

Razen tega so pri tej razstavi v Yorku opazili, da so hoteli vsi poljedelci, ne samo mlajša generacija, posvetiti mnogo svojega časa proučevanju podrobnosti strojev, ki so bili tam v veliki množini razstavljeni. Nedvomno je, da zasledujejo inženirji ta najnovejši razvoj v poljedelstvu z največjim zanimanjem. Oni sodelujejo z navdušenjem pri obdelovanju zemlje s tem, da dostavljajo poljedelcem stroje, katere ti za svoje delo potrebujejo, kajti vlada je določila, da

(Nadaljevanje na 6. strani)

Antropološka enotnost človeške rodline

STUART CHASE

Stuart Chase, ekonomist in sociolog, je znan po svojih razširjenih delih o gospodarstvu — „Tragedija puščave“ (The Tragedy of Waste), „Vrednost vašega denarja“ (Your Money's Worth), „Ljudje in stroji“ (Men and Machines). V svoji zadnji knjigi „Posebna študija človeštva“ (The Proper Study of Mankind) — posveča svojo pozornost vsem socialnim vedam, opisuje odkritja znanosti o obnašanju človeka in analizira možnost „Vede o človeških odnosih“. Predmetni članek je izvelek iz te knjige, ki je nedavno izšla v tiskarni Harper & Bros, v kateri omenja pisec študije Ruth Benedict, prejšnje profesorice antropologije na Kolumbijski univerzi. Važnost teme o antropologiji, kot jo analizira Stuart Chase, je posebno jasna vsakomur, ki pozna lažnjive teorije, katere so deloma bile odločilne za tragedijo druge svetovne vojne in jo neizmerno posurovele.

Moderna znanost je dokazala, da obstaja ena sama človeška rodline. Če bi mogli zasledovati daleč nazaj rodovnik vsakega posameznika, bi dospeli v vsakem primeru do skupnega prednika. Naš najoddaljenejši praded je bil glasom mnenja antropologa Lintona s Kolumbijske univerze majhen prebivalec dreves. To bitje je postajalo vedno večje in tudi njegovi možgani so se večali. V miocenu so nekateri člani te primitivne človeške rodline postali preveliki za bivanje na drevju ter so se nato preselili na zemljo, kjer so postali postopoma mesojedci. V drugi polovici pliocena je verjetno nastala govorica. Ta vrsta ljudi je iztrebila druge vrste, ostala sama na zemlji in se sčasoma pričela deliti v različne rase, kot jih poznamo danes: v črno, rumeno in belo raso. Če bi lahko povsem poznali zgodovino tega malega jedra ljudi — ki ima svoje poreklo verjetno v srednji Aziji — ki se je postopoma razširila po vsem svetu, bi v primeru s to zgodovino izgledalo vsako poznejše preseljevanje kot blebda in neznatna epizoda.

Kako so prišli ti daljni pradedi na Japonsko? Ali kako so prišli preko Pacifika, od otoka do otoka, in dospeli na Filippine? Ali kako so našli prehod od izvirkov Nila do Rta Dobre Nade? Kako so dosegli Avstralijo? In kako to, da je ta celina ostala osamljena 20 tisoč let ter njeno prebivalstvo v čisti kameni dobi? S kako naglico se je širila po svetu skupina prvotnega prebivalstva? Potrebno je bilo obširno sodelovanje znanstvenikov, da so se lahko strnili razni podatki, ki jih imamo o zgodovini človeškega bitja. Zgodovinarji so popisali nekatera preseljevanja. Sociologi so študirali organizacijo človeških skupin. Biologi so študirali prvoten ustroj in anatomski razvoj človeka. Nekateri antropologi so študirali primitivne civilizacije, drugi pa merili lobanje raznih človeških vrst. Psihologi so študirali razumnost in nadarjenost ljudi. Izsledke, do katerih so prišli ti znanstveniki, so

Tehnika in kmetovalci

(Nadaljevanje s 5. strani.)

se mora v Angliji in Walesu obdelati prihodnje leto 415.368 ha zemlje. Odvisni pa so od stanja surovin in zahtev, ki se tičejo izvoza.

Inženirji, ki se bavijo s poljedelskim orodjem, so storili prav, ko so se posvetili izdelovanju orodja, katerega smatrajo poljedelci sami za važno pri svojem delu. Vendar zahteva inženirski poklic, da mora misliti vedno korak naprej kot ostali. On mora spoznati potrebe bodočnosti in izdelovalci orodja dejansko dokazujejo, da so bodoče potrebe poljedelstva vzbudile njih pozornost. Trenutno se bavijo predvsem z razvojem in izboljšanjem strojev, ki služijo za pobiranje gomoljastih pridelkov, za dviganje in premikanje težkega gradiva, za dela, kakor je n. pr. obrezovanje živih mej, za krčenje (trebljenje) prtičnega grmičevja. Vsa ta opravila so zahtevala do sedaj težko in jako naporno ročno delo. Pomanjkanje poljskih delovnih moči pa vsekakor veča nujnost, kolikor mogoče zmanjšati vsak nepotreben napor. Tudi inženirji so uvideli, da je treba v poljedelstvu zmanjšati napornost dela. Pri nadaljnjem razvoju strojev, ki služijo temu namenu, pa morajo upoštevati, da morata biti gradnja in uporabljanje stroja čim preprostejša. Kajti ni verjetno, da bi kmetje, pa naj bo njihovo navdušenje za stroje še tako veliko, z veseljem pozdravili orodje, katerega uporaba zahteva velikega znanja in pa dolge priprave pred uporabo. (ACA)

ponovno pregledali in tako prišli do zaključka, da tvorijo vse rase človeštva eno samo rodline, ki imajo skupno poreklo — kar razlagata tudi Ruth Benedict in Gene Weltfish s Kolumbijske univerze v svoji knjigi. Učenjaki so prišli do zaključka, da obstajajo rasne razlike, ki se lahko ugotovijo, le v nekaterih manj važnih fizičnih značilnostih: kakovost las, oblika nosu, barva oči, barva kože. Verjetno imajo pripadniki bele rase gostejši puh, ker živijo v hladnejših krajih. Zamorci imajo temnejšo barvo kože, ker jih ščiti ta barva pred tropičnimi sončnimi žarki. Vse rase imajo nekatere prvotne značilnosti. Za barvo kože sta odločilni dve kemični snovi: karotin, ki daje rumeno barvo, in melanin, ki daje temno barvo. Ta barvila dajejo skupno z rožnato barvo prosojnih krvnih telescev vse barve poznanih kož. Vsako človeško bitje ima določeno količino karotina in melanina v koži, ako ni albin. Albine najdemo pri vseh rasah. Zamorci plemena Shilluk, ki prebivajo blizu izvirkov Nila, so visoki 1,90 m. Nedaleč od njih pa prebivajo Pigmejci, katerih povprečna postava meri 1,40 m. Tudi po obliki lobanje ne moremo razlikovati ras. V zahodni Afriki najdemo podolgovate lobanje, ob reki Kongo pa okrogle. Med ameriškimi Indijanci dobimo podolgovate in okrogle lobanje. V Mali Aziji, kjer je mešanje ras mogoče najbolj poudarjeno, dobimo v istih rodbinah ljudi s podolgovato lobanjo in ljudi z okroglo lobanjo. Podobno tudi ni med raznimi rasami razlik v krvni sestavi. Noben kemik ne more po vzorcu krvi izjaviti, kateri rasi pripada darovalec. On lahko le določi, da spada kri v skupino O, A, B ali AB, toda te vrste najdemo pri vseh rasah. Tudi razlike v velikosti človeških možganov povedo le malo glede rase in prav nič glede razumnosti in nadarjenosti. Največji možgani, kar jih pozna, so znanstveniki, so možgani bebecov. Kot pri krvni sestavi, tudi pri preiskavi možganov ne more noben znanstvenik določiti, kateri rasi pripada dotičnik. Povprečni obseg možganov, izražen v kubičnih centimetrih, se lahko razlikuje po rasah, ni pa dokaza, da bi ta lahna razlika vplivala na razumnost in nadarjenost. Le mnogo večje razlike imajo topogledno vpliv, samo razlike obsega možganov pred neanderthalskim človekom so važne.

V ameriških šolah uporabljajo mnogo tako imenovani „intelligence test“ za ugotovitev intelektualne ravni gojencev, po čemer se nato ravna pouk. Pri teh izpitih so pa najvišje uspehe dosegli z enakim obiskom šol dečkov indijskega, belega, zamorskega, japonskega, mehiškega ali katerega koli drugega porekla. In še: vse rase se lahko mešajo, kjer koli so in so se tudi dejansko mešale.

Značilen Evropejec je čudovita sestava Slovana, Mongola, Afrikanca, Kelta, Sasa, Teutona, Semita itd. Kolikor vemo, ni neizpremenljivih zakonov narave, po katerih bi bilo rasno mešanje škodljivo. Vsi mislimo po svojem spominu, da so Skandinavci pretežno visoki in da imajo plave oči, podolgovate lobanje in obraze. Ako bi šli n. pr. po ulicah Stokholma in si v svoj notes zapisali vse ljudi, ki bi jih srečali, bi ugotovili, da odgovarja le 15% tem značilnostim. Toda to še ni dovolj. Vse rase, z izjemo primitivnih Avstralcev, so dosegle v raznih razdobjih visoko stopnjo civilizacije. V dobi, ko so belci v Evropi še jedli korenine, so bile v Afriki velike zamorske države in imperiji. Kitajski narod je že čital filozofa Lao-tse, predhodnika Konfucija, ko so prebivalci

britanskih otokov še barvali svoja telesa modro in dvigali svoj bojni krik po močvirjih. Indijanci Maya so bili boljši kiparji in astronomi kot njihovi španski zavojevalci. Tako imenovane rasne značilnosti torej nikakor niso kaka biološka posledica in naravni element, temveč le kulturni pojav. Ameriški Indijanci, ki so prebivali v mestih Nove Mehike, so bili potrpežljivi in miroljubni; isti Indijanci pa, ki so živeli v „kulturi jezdecev“ na planotah, so bili bojevit narave. Tri osnovne človeške rase — kavkaška, mongoloidna in ne-

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK:

Ali nastopajo epidemije ošpic vsled pomanjkanja mesa?

Ali obstaja kaka zveza med ošpicami in mesom? Zdravnik, ki je dopisnik nekega londonskega večernega časopisa, ugotavlja, da že dolgo let niso nastopale ošpice v Angliji v taki meri kot sedaj in preudarja, če ni to v zvezi s sedanjim pomanjkanjem mesa. On piše, da so bili navadno mnenja, da pride po letu, v katerem je bilo mnogo slučajev ošpic, najmanj eno leto, v katerem nastopajo redkeje. Vendar je bilo v letu 1947 kakor tudi leta 1948, več tednov, v katerih je bilo javljenih tudi več kakor 10.000 slučajev ošpic. To je nekako petkrat več, kakor bi za Veliko Britanijo povprečno pričakovali. V zadnjem tednu februarja tega leta je pa bilo prijavljeno neverjetno število, to je 20.055 slučajev ošpic. Leta 1948. je bilo v istem tednu prijavljenih 7.312 obolelih na ošpicah. Možno je, da je pomanjkanje beljakovin v prehrani povprečnega meščana zmanjšalo odpornost prebivalstva napram strupenim klicam te nalezljive bolezni.

Zdravnik piše dalje: Beljakovinske snovi so nujno potrebne za tvorbo obrambnih sredstev, posebno takih, ki so važna za uničevanje strupenih klic pri

groidna — nimajo med seboj omembe vredne razlike v višini, teži, anatomiji, sestavi krvi in značaju. Nasprotno pa se lahko posamezniki v isti rasi zelo razlikujejo v tej ali oni značilnosti. Pomislimo n. pr. le na to, da so med zamorci velikani in pritlikavci. Slišali smo govoriti in še slišimo o drugih takojmenovanih „rasah“, če pa te rase znanstveno analiziramo, ugotovimo, da praktično ni bioloških razlik in da gre le za narodnostne ali verske razlike: torej za pridobljene razlike in ne za naravne; torej za razlike, ki se lahko vsak čas spremenijo in ki se tudi dejansko vedno spreminjajo. Netočnost takih trditev se pokaže v celoti pri dognanjih, ki so jih dosegli znanstveniki v zadnjih desetletjih, ki vsi potrjujejo etiko bratstva med ljudmi. (AIS)

nalezljivih boleznih. Človeško telo naj bi dobilo dnevno največ 10 dkg teh beljakovinskih snovi. Ker se pa mnogo teh beljakovin uniči pri pripravljanju živil, lahko računamo dvojno t. j. 20 dkg. Trenutno bi bilo to štirikrat več, kakor pa znaša dnevni obrok mesa v Angliji. Vsekakor trdijo nekateri zdravniki, da bi uživanje rib lahko izravnilo to pomanjkanje mesa. Bojijo se pa, da bi kmalu nastopilo prenasitje. S tem bi se zmanjšalo tvorjenje prebavnih sokov in tudi zadostno vsrkavanje bi bilo s tem preprečeno.

Vbrizganje različnih serumov bi potek ošpic lahko zelo olajšalo, vendar ni to — razen pri zelo majhnih otrocih — priporočljivo, kajti skoro vsakdo zboli enkrat v življenju za to nalezljivo boleznijo. Dobro bi pa bilo, poudarja zdravnik, da bi uživali dnevno enakomerne količine vitamina A in D, da bi se s tem ščitili pred nalezljivimi boleznimi na splošno.

Posebno v tem letnem času, ko je življenjska moč po dolgih zimskih mesecih na najnižji stopnji, bi bili vitamini zelo važni kot sredstvo proti napadom nalezljivih boleznih. (ACA)

„Antihistamin“

NOVO ZDRAVILO PROTI NADUHI, SENENI MRZLICI IN IZPUŠCAJEM

Ena zadnjih števil angleškega zdravniškega dnevnika se je bavila izključno samo z novo odkrito zdravilno skupino, ki se imenuje antihistamin. Celo najprevidnejši zdravniki priznavajo uspešnost teh novih zdravil proti naduhi, seneni mrzlici in kožnim izpuščajem.

Antihistamin je sredstvo, ki preprečuje delovanje histamina, ki se nahaja v staničevju človeškega telesa. Histamin zelo pospešuje izločanje želodčnega soka in povzroča, če ga vzbrižgamo v kri, stanje, ki je podobno omedlevidi. Krvni pritisk je znižan, bolnik komaj še diha. Poleg tega tudi širi kot las tenke (kapilarne) žile in znižuje s tem krvni pritisk. Ta lastnost histamina je vzbudila mnenje, da vpliva ta snov na krvni obtok v manjšem okrožju. Ako se nahaja v človeškem telesu preveč histamina, izravna telo ta presežek s histaminozo, katero proizvajajo ledvice. Vendar smatrajo, da izpadejo te „varnostne naprave“ deloma ali pa celo popolnoma pri ljudeh, ki so prekomerno občutljivi napram gotovim jedlom ali cvetnemu prahu nekaterih žitnih in travnih vrst.

Leta 1910 so prvič dobili histamin iz rženega rožička, ki je strupena klica na bolni rži. Kljukice na koprivi, ki povzročajo izpuščaj, vsebujejo do 0,1 odstotka histamina. Izpuščaj, ki je podoben izpuščaju, katerega dobimo pri dotiku s koprivo, nastopa pri marsikomu po uživanju rakov ali drugih jedil, ki vsebujejo beljakovinske snovi, ki pospešujejo tvorjenje histamina.

Celo vrsto zdravil, med njimi tudi sintetičen vitamin C in takozv. barbiton so preizkusili z ozirom na njihovo delovanje kot sredstva, ki delujejo proti histaminu. 1932. leta se je povečalo število teh protisredstev na 165, vendar niso bili doseženi z njimi nikaki večji uspehi. Pet let kasneje je delala skupina francoskih raziskovalcev s sintetičnimi spojinami „antergana“ in „neantergana“ poizkuse. Pri teh poizkusih se je pokazalo, da delujeta oba baš na-

sprotno, kot deluje histamin. Neantergan so uporabljali z velikim uspehom proti seneni mrzlici, naduhi in izpuščajem.

Znani edinburški profesor medicine dr. John Caddun piše, da je dokazano, da je možno pri bolnikih, ki so prekomerno občutljivi napram različnim zdravilom, kakor n. pr. napram ribjemu olju ali insulinu, zmanjšati nezaželene posledice z „antihistamini“.

Slavni specialist za kožne bolezni dr. James Overton opisuje, kako je možno z antistinom, ki je samo drugo ime za neantergan, zdraviti celo vrsto kožnih bolezni, vključno izpuščaje in srbeča kožna vnetja. Dve novi spojin, ki se začasno imenujeta „3015 RP“ in „3277 RP“, sta še uspešnejši kot zdravila anorganske skupine. Poizkusi, katere so vršili v Franciji, so pokazali, da nastopajo znaki utrujenosti in druge nevarnosti po neanterganu pogostejše kot pa pri teh novih spojinah. (ACA)

IZKORIŠČANJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Uprava za gospodarsko sodelovanje poroča, da je prispelo v Združene države 11. aprila 26 elektrotehničnih inženirjev iz Velike Britanije, Francije, Belgije, Luksemburga, Nizozemske, Avstrije, Italije, Zahodne Nemčije in Švice. Ti inženirji bodo v Združenih državah proučevali ameriške sisteme izkoriščanja električne energije v javne in zasebne svrhe.

Pomanjkanje naprav za proizvodnjo električne energije v zahodni Evropi je povzročilo težke omejitve v dobavi električnega toka, zaradi česar se je zmanjšala tudi proizvodnja in zavrl napredek evropskega obnovitvenega načrta.

Po tem načrtu bodo evropski strokovnjaki, ki so jih izbrali med vodilnimi inženirji električnih central raznih držav Marshallovega načrta, proučevali možnost večjega sodelovanja med državami zahodne Evrope za izrabljanje obstoječih naprav.

Izpod domače lipe

ŠMIHEL PRI PRIBERKU

Kar potrebna je že bila Velika noč, da smo se zopet sešli in se pogovorili, kaj je novega. Saj „Kronika“ že mesece nič ne pove o nas. Marsikaj smo se pomnili, saj je veliko novega ali — bolje rečeno — prenovljenega pri nas. Seveda, vi bi radi slišali „alarmantne“ vesti, senzacije, uboje, rope itd., toda pri tako poštenih ljudeh, kot smo tu, se kaj tekega ne zgodi.

So pa važnejše stvari, ki bi vas morda le zanimale. N. pr. o sv. misijonu. Tako nas je prevzel, da je vsa fara kot „prebajsana“. Še gospoda misijonarja, ki sta oba učena „dohtarja“ in „muzikanta“, sta bila nadvse zadovoljna z nami. Še bolj pa mi z njima. Od blizu in daleč so hodili ljudje po dvakrat, trikrat na dan h govorom, tako nepremagljivo je vlekla krasna misijonarjeva beseda. Zlasti fantje, kar je sicer redko, so se sijajno izkazali. Kajne, to je veliko delo v dušah, vi se tega mogoče ne zavedate, mi pa in je za nas zelo važno.

Naslednje pa bo morda zanimalo bolj fante, da bodo prišli iskat neveste k nam (če jih bomo dali, je seveda drugo vprašanje). Naša dekleta so šla „skozi“ tečaje: gospodinjske in šivalne. V Šmihelu, v Rinkolah, Blatu, v Strpni vasi so se vršili. Pa ne kar tako za šalo, ampak prav temeljito. Uspehe so nam dekleta pokazala ob koncu na razstavah. Kar zijali smo, da kaj takega napravijo. Ti naši deklički, kar več spoštovanja imamo pred njimi. Sedaj o veliki noči se nam vsem bolje godi, ker poizkušajo doma pokazati svojo umetnost. Seveda za zmeraj niso torte, teh se preobjemo, žgankov in črnega kruha in „špeha“ pa ne.

Španska dežela je sicer daleč in mi tja niti potovati ne moremo, toda tista bolezen, ki ji španska pravimo, pa sme brez vsakega vizuma potovati okrog. Pri nas je zašla skoro v vsako hišo, nersramnica. Z vsemi sredstvi smo jo podili stran. Najhujše je udarila Šimovo hišo v Breški vasi, ko je iztrgala Hanzetu zvesto ženo Katarino in hiši pridno, dobro in skrbno gospodinjjo. Tiha, skromna žena je bila, vsa v delu in skrbi, le zase nič. Zato je v 49. letu tako hitro dotrpela.

V Velikem tednu smo pokopali dva „očaka“: Čartovega očeta Jožefa Zervaja iz Gonovec in Krautovega očeta Friderika iz Bistrice. Oba sta bila ugodna moža in sta veliko storila za domačo občino. Naj bo blagima pokojnikoma Vsemogočni bogat plačnik!

Dva soseda pa sta darovala Bogu v nebesa angelčka, oba Franceja: Kuharjev in Ferdičev v Čergovičah. Obema mladima družinama naše sožalje; tolaži naj ju zavest, da imata tako nedolžna in dobra zaščitnika v nebesih!

VELIKOVEC

(† Sr. Marcela Podgorc)

Dne 15. IV. je prispela vest, da je na Ogrskem umrla sestra usmiljenka Marcela Podgorc, doma iz znane Mučkove rodbine pri sv. Neži pri Velikovu in sestra kanonika msgr. Valentina Podgorca.

Ko je vstopil dijak Podgorc v bogoslovje, sta šli iz Mučkove hiše dve dekleti: domača hči Mojci in sestrična Nežka, Jegličeva hčerka iz Št. Petra, ki je služila pri Mučku. Obe sta vstopili k usmiljenkam v Gradcu. Marcela — to redovniško ime je dobila v samostanu — je prišla v Begunje na Gorenjskem, Nežko pa je usoda zanesla v Zagreb in je tam že pred dvajsetimi leti umrla. Marcelo so redovnice najprej poslale v begunjsko žensko kaznilnico, kjer je ostala pet let. Ko so potrebovali za Ogrsko sestre-usmiljenke, ki bi se lažje učile madžarskega jezika, so tudi sr. Marcelo poslali na Madžarsko v zavod v Strigon (Estergon, Gran), v katerem je bil spiritual poznejši škof Prohaska, za vero goreči in nadarjeni slovaški duhovnik, ki je znal sestre utrjevati v njihovem vzvišenem poklicu.

Iz Strigona je prišla sestra Marcela v Klotildiget, predmestje Budimpešte, — kjer je ostala do zadnjega. Štirideset let je služila vdano Bogu s tem, da je potrpežljivo in ljubeznjivo stregla bolnikom po bolnišnicah. Najprej je bila trdnega zdravja. Ko je prekoračila osemdeseto leto starosti, so jo moči precej popustile in začele so jo obiskovati starostne bolezni.

Zadnje poročilo predstojništva sester pripoveduje: „Dalje časa je že trpela na skrnini in je težko hodila. Ko ji je hoja delala preveč težav, so ji sestre dale naslonjač, na katerem so jo mogle vsak dan voziti v kapelico. Tiho in potrpežljivo je prenašala bolečine. Pred tremi tedni pa je gripa napadla vse sestre; Marcelo pa je zaradi visoke starosti napadla še pljučnica. Dne 7. aprila ji je domači duhovnik podelil zadnjo sv. potnico in sv. poslednje olje. Njeno umiranje je bilo zgledno za vse sestre. S pobožnim in čednostnim življenjem si je zaslužila srečno smrt!“ — Tako piše sr. prednica.

Čast in blagoslov je za naše kmečke domove, ki darujejo hčerke ali sinove, da služijo Bogu in bližnjemu! — Pokojni naj Bog poplača vse njene žrtve in molitve, preostalim pa naše iskreno sožalje!

ZVABEK

Pretekli teden so vzdali na južni strani tukajšnje farne cerkve spominsko ploščo pok. č. g. Fr. Uranšku, ki je bil dolga leta župnik tukajšnje fare. Vsem, ki bodo od blizu in daleč obiskali grob pokojnega dobrotnika te fare, bo ta spominska plošča kazala mesto njegovega zadnjega počitka. Spominska plošča nosi po želji rajnega g. župnika sledeče vrstice: „Cerkvi tej sem zaljšal lice, čuval zvesto nje ovčice. Daj, o Jezus, moj pastir, njim in meni rajski mir.“ Spominsko ploščo je izdelal g. Fantoni v Pliберку v vsej preprostosti in po razmeroma nizki ceni (1850 S) prav okusno. (Mnogi nagrobni spomeniki stanejo 3000 do 5000 S).

Spominsko ploščo pok. g. svetnika in župnika naj bi si ogledali vsi, ki žele postaviti svojim rajnim viden spomin na tukajšnjem pokopališču. Obiskovalci, ki prihajajo od drugod, opozarjajo, da marsikateri spomenik na deželi ne odgovarja več razmeram na deželi — je preveč gosposki in bi se dobro prilagal na kakšno mestno pokopališče — ker ne pristaja podeželskemu pokopališču. Te glasove bi bilo dobro malo upoštevati. Nagrobni spomenik pok. g. župnika je pravi vzor za to, kako je mogoče združiti trojno načelo pri spomenikih: lepo, preprosto in obenem domače, tako glede oblike kakor glede jezika. Marsikateri znesek, ki se porabi za pretirane spomenike, bi se dalo obrniti ravno v Žvabeku v druge potrebne namene na pokopališču. Kdo bi ne uvidel potrebe varnega zidu in zanesljivih vrat na pokopališču? Pomanjkanje sredstev je krivo, da pri nas do danes še ni v redu ne eno ne drugo. Tako je mogoče, da obiščejo dan za dnem grobove rajnih razna četveronožna in dvonožna bitja in ves trud pridne Nežke, ki se muči včasih od zore do mraka na grobeh, ne zaleže vselej dosti. Zato dajmo rajnim vredne spomenike, poskrbimo in prispevajmo pa tudi za varnost na pokopališču.

Pa dosti o tem. Saj vam lahko povemo še dosti in lepega. Verniki od doma in drugod, tudi taki, ki o petju kaj več razumejo, so se kaj laskavo izrazili o letošnjem velikonočnem petju v naši farni cerkvi. Zahvala za to gre predvsem č. g. župniku iz sosednje fare Suhhe, ki vodi vkljub precejšnji oddaljenosti in drugim oviram tudi pri nas poseben tečaj za cerkveno petje. Zahvala gre pa tudi vsemu zboru z g. organi-

stom na čelu, ki se je svoje vzvišene naloge oprijel z vnmemo in jekleno marljivostjo svoje vzvišene naloge v božjo čast in tako tudi dosegel letošnji lepi uspeh.

Da ima tukajšnji pevski zbor tudi razumevanje in ljubezen do skupnega petja poleg zbornega, se je pokazalo na velikonočni ponedeljek. Ta dan poroma pri nas že od nekdaj staro in mlado k cerkvi sv. Jurija na nizkem griču pri Gornji vasi nad cesto. Kot vselej je bila tudi letos cerkev, ki so jo že po vojni prenovili od znotraj, vsa okrašena in prenapolnjena vernikov. In kakor na velikonočno nedeljo je zadonelo tudi ta dan pod vodstvom g. organista ubrano petje. Želimo starodavni cerkvi sv. Jurija še novo streho in da bi zadonel iz njenega zvonika v bližnji bodočnosti tudi nov zvon.

Zadnji teden pa nas je obiskala tudi bela starka — smrt. Na Veliko soboto popoldne je po dolgi težki bolezni preminula ga. Ludmila Kac, pd. Ravnikova mati v Dolnji vasi. Zapušča žalujočega moža in številno osirotelo deco, kateri je bila dobra, požrtvovalna mati in skrbna vzgojiteljica. Naj počiva v miru, žalujočim ostalim pa naše iskreno sožalje.

SEKIRA

Na južni strani Vrbskega jezera leži mala naselbina Sekira. Ni še ugotovljeno, od kod to ime. Neki pisatelj, ki je opisoval življenje in delovanje sv. Severina, misli, da je to ime od nekega keltskega rodu, ki je živel v teh krajih in ki so ga imenovali „Sekiren“.

Ta okolica jezera je po svoji naravni krasoti nekaj izrednega, ima pa pomanjkljivost, zaradi katere se na tem delu obale Vrbskega jezera niso razvila letovišča kot na severni obali: primanjkuje namreč pitne vode. Okolica ima sicer nekaj malih vrelcev, ki pa komaj zadostajo za male kmetije. Voda pa je seveda prvi predpogoj za vsako naselje. Stara Sekira ima v ozadju nekaj manjših hiš, vendar povsod tožijo zaradi pomanjkanja vode. Občinski odbor je že večkrat razmotrival vprašanje preskrbe vode, toda do sedaj še brez uspeha. Za napeljavno vodovoda ni namreč nikjer zadosti močnih vrelcev.

Tudi okolica nima nikjer zadosti močnih vrelcev za preskrbo s pitno vodo v večjem obsegu. Pred leti so zgradili Angleži za Otokom sportni hotel („Golf hotel“). Ker ni nikjer v okolici dosti močnih vrelcev za preskrbo pitne vode, morajo to voziti iz Celovca, to je 15 km daleč.

Sredi vasi Sekire si je znani dunajski pisatelj Chiavacci ki je pred leti izdajal ilustrirani list „Wiener Bilder“, zgradil malo letovišče, v katerem je uredil tudi (Nadaljevanje na 8. strani.)

KLEMEN HABJAN:

JERČEVI GALJOTI

(Izviren roman)

4.

„Čakal sem na to uro kakor na svojo srečo,“ skoraj vzdihne Jerč. „Ni več starega Sebenaka, da bi prisluhnili mojemu mlinu. Nič zato. V svoji krvi se košati. Potipal sem sina, potipal sem očeta. Nocoj je tvoj stari oče našel svoj mir.“

V temi je bilo slišati Jerčevo zatleglo dihanje.

Aleš je molčal.

„Gnal bom Sebenaka in Uleša. Kakor stekla psa ju bom gnal, dokler jima vsega ne povrnem. Izpred ust sta mi ukradla bel kruh. Iz bajte sem zrasel, ko bi moral iz mlina.“

Zunaj je šumela voda. Za spoznanje je bila narasla.

Aleš se je še kar prekladal. Ni mogel zaspati. Nenadoma se je Jerč zasukal in votlo dejal.

„Za Minco je škoda, da je Uleševa. Ni napak.“

„Ni,“ je bleknil Aleš.

Zdelo se mu je, da je oče v temi videl njegovo misel.

Potlej Jerč ni več spregovoril.

Sebenak vso noč ni spal. Ko je videl

škropotajoče kolo Jerčevega mlina, se mu je zdelo, da se je Vorenčeva tacasta roka stegnila prek Bistrice in ga zgrabila za vrat. Do te ure ni mogel verjeti, da bodo lopate Jerčevih koles kdaj zabrazdale v Bistrico.

V trdo temo je godel mlin. Sebenaku je bilo, kakor da vsaka kolesna lopata udarja po njegovem srcu.

Ko je mlin utihnil, je stopil Sebenak pred hišo in se zastmel v temo, ki je ležala nad šumečo Bistrico. Eno samo okno v Jerčevem mlinu je bilo svetlo ter žarelo na to stran kakor v maščevanju.

Sebenak je zamižal.

Videl je Zidaneka, ki je popoldne pripeljal k Jerču. Tudi Oretovec mu ni ušel.

Zidaneka je torej zgubil.

Strah ga je zgrabil za srce. Zidanek je prvi. Lahko se zgodi, da mu Jerč prevzame vse. Kamnov nobeden ne zna tako klepati kakor Jerč. Boljše bo mlet.

Ko je Sebenak legel, se mu je zdelo, da je žareče oko Jerčevega mlina prišlo prav na njegovo okno. Zdaj boljši v kamro s porogljivim pogledom.

No, Sebenak!

Sebenak se preobrača in premetava po postelji. Groza ga je misliti naprej. Jerč ne bo popustil. Z železnim prijemom bo stiskal in stiskal, dokler ne bo obeh spravil na kolena: njega in Uleša.

Iz grozljive teme se utrne misel, ki jo Sebenak zgrabi z obema rokama.

„Zmanjšati bi bilo treba mero, ki jo jemljemo od mernika. Läter bi bilo do-

volj. Jerč bo gotovo jemal polič od mernika. Na začetku bo gotovo grabil.“

Misel se mu zdi dobra. Z Ulešem se morata zmeniti. Tako bosta Jerča koj ob začetku pritislila.

Koj drugi dan proti večeru se je odpravil k Ulešu. Čudno matast je bil.

Ulešev mlin je stal v dolini. Košato poslopje je gledalo proti Bistrici, hlevi so bili obrnjeni proti Črepinjku.

Sebenak je za trenutek obstal.

Nič čudnega, da Jerč ne more pozabiti svojega doma.

Uleš je stal ob raki in gledal proti dupljanski strani. Na široko se je zasmel, ko je opazil Sebenaka.

„O, kaj pa je tebe prineslo tako pozno?“

Sebenak bi najraje kar z eno besedo izbruhnil svojo bolečino. Toda Uleševa vedrost mu je zaprla sapo.

„Jerč je pričel mleti. Zidanek in Oretovec sta mu že pripeljala. Nekateri cincajo, ker jih je sram pred menoj. Toda vem, da bodo kanili na Jerčevo stran. Danes popoldne je tudi eden tvojih pripeljal. Gregorc.“

Sebenak je prav nalašč dregnil v Uleša, ki se mu je za spoznanje namrdnila ustnica.

„Dolgo ne bo vzdržal. Delati morava skupno.“

„Zavoljo tega sem prišel, je šepnil Sebenak, ker je videl, da je stopila na prag Minca.“

Uleš se je obrnil in zavpil proti vratom:

„Minca, liter ga prinesi v kamro. Pa koj.“

Dekle je utonilo nazaj. Tudi Uleš in Sebenak sta se obrnila proti hiši.

„Vsak zase ne moreva nič. Jerč je trmast in zagrizen.“

Sebenak godi misel v sebi.

Ko sta sedla k mizi, je Uleš uprl oči v Sebenaka.

„Kako misliš? Ti si mu bliže kot jaz.“

„Oba sva mu blizu,“ krehne Sebenak. Uleševa navidezna mirnost ga je užalila.

Uleš je s prsti zabobnal po mizi.

„Pij,“ je nalil kozarec Sebenaku.

Sebenaku se še piti ni dalo. Grizel je misel v sebi in iskal za besedami.

„Sinoči mi je padlo na misel, ko bi zmanjšala polič na liter od mernika. Jerč ne bi zmogel. Midva bi že kako pretrpela.“

Skoraj se je ustrašil besedi. Uleš je pogledal v mizo in kar naprej bobnal s prsti.

„Malo je liter,“ je rekel počasi.

„Vem, toda Jerča bi na ta način najbolj pritislila.“

Sebenak je bil prepričan, da bo Uleš koj pograbil za misel.

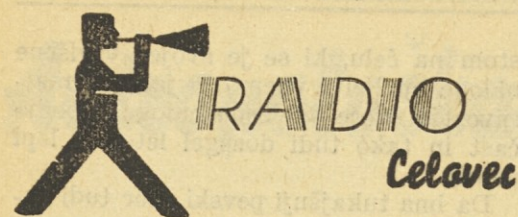
„Najbolj pametno bo, da še malo počakava. Nemara ne bo tako hudo, kakor se vidi.“

Sebenak je mignil z rameni.

„Kakor misliš. Tako sem pač premišljeval.“

Potlej sta pila. Sebenak prav po sili. Toda pred Ulešem ni hotel do kraja pokazati svojega strahu.

(Dalje prihodnjič.)

NEDELJA, 24. aprila:

7,15 Jutranja glasba.
19,30 Slovenske narodne poje moški kvartet.

PONEDELJEK, 25. aprila:

7,15 Oddaja za naše gospodinjce.
16,00 Pouk slovenščine za nemško govoreče.
17,10 Poročila.

TOREK, 26. aprila:

7,15 Gospodarska ura in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

SREDA, 27. aprila:

7,15 „Domači zdravnik“ in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

ČETRTEK, 28. aprila:

7,15 Zanimivosti.
17,10 Poročila.
19,30 Literarna ura.

PETEK, 29. aprila:

7,15 Pomenek o vzgoji in jutranja glasba.
17,10 Poročila.

SOBOTA, 30. aprila:

7,15 Pregled svetovnega tiska.
17,10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjem valu 267 m in na kratkih valovih: 41 m, 30,96 m in 25 m; popoldansko oddajo prenaša tudi postaja »Alpenland« na 339 m.)

6,45—7,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
14,45—15,00 poroč. in koment. v srbo-hrv.
20,45—21,15 poroč. in koment. v srbo-hrv.
21,15—21,30 poroč. in koment. v slovenšč.

Radio Test - postaja II.

(Slovenske oddaje)

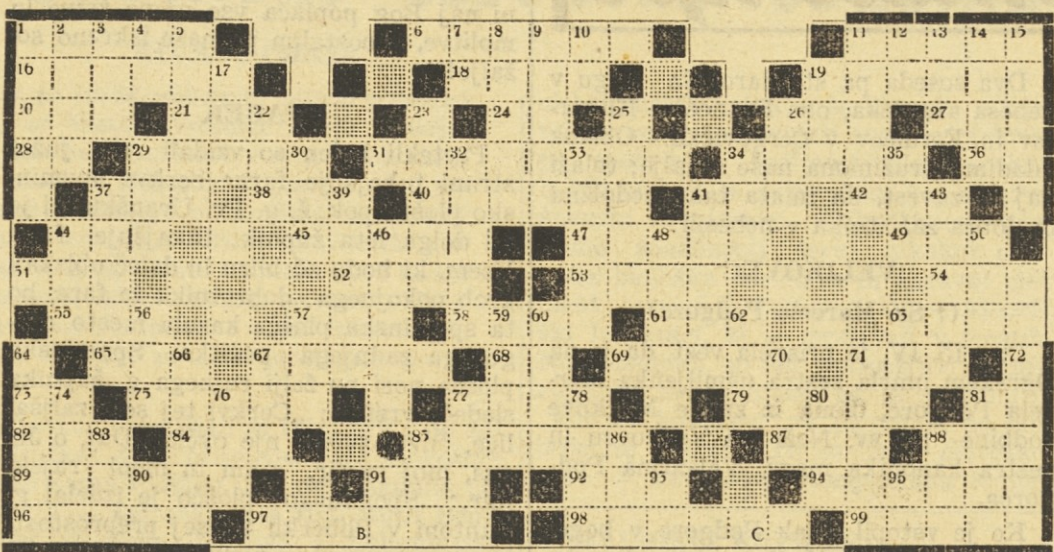
Dnevne oddaje: 7,30 do 8,00; 11,30 do 14,30; 17,30 do 24,00.

Nedeljske oddaje: 7,30 do 8,30; 9,30 do 14,30; 16,30 do 24,00.

Poročila dnevno ob: 7,45; 12,45; 19,45; 23,15.

Postaja oddaja na valu 318,8 met.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Besede pomenijo:

V o d r a v n o: 1 zdravilna rastlina; 6 glad; 11 reka v Bosni; 16 izdajalec, denuncijant; 18 „večno mesto“ (italijanski); 19 brati pisavo; 20 kratice za „pošta, telegraf in telefon“; 21 hišna žival škodljivka; 24 kazalni zaimek; 26 dolg, debel kol, služi kot priprava pri nalaganju sena; 27 angleška oblika moškega krstnega imena; 28 dva različna samoglasnika; 29 vrsta umetnika; 31 vrtna rastlina; 34 tega dne, sedaj; 36 oblika pomožnega glagola; 37 Knut Hamsunova povest, tudi „gospod“ v češčini; 38 prijeten za oko; 40 mesto v severni Italiji; 41 beloglavi jastreb; 42 hudobija, nesreča; 44 skupina žuželk; 45 del konjske vprege; 47 tuje žensko krstno ime; 49 kratica enote električnega toka (po znamenitem francoskem fiziku); 51 domača vprežna žival; 52 cvetlice; 53 repa v Vojvodini, tudi listnato drevo; 54 kratica enote električnega upora; 55 kretnja, zamah; 57 gozdna rastlina; 58 vodna žival; 61 pod, temelj; 63 reka v Rumuniji; 65 povrtnina; 67 poziv k pazljivosti; 68 kemična označka za prvine berilij; 69 ptica črne barve; 71 sedež enega izmed čutov; 73 pijača Starih Slovanov; 75 del pluga; 77 nevestina oprema; 79 pozdrav ob slovesu; 81 stara oblika veznika; 82 večje časovno razdobje; 84 moški glas; 85 cerkvene pesmi; 87 latinski pozdrav; 88 kratica begunske organizacije; 89 drobec pri struženju kovine; 91 iglasto drevo; 92 ženski glas; 94 oseba iz grškega bajeslovja, ljubimec Afrodite; 96 zločin; 97 rastlina z užitnim sadežem; 98 preprosta stavba, domek; 99 južna zdravilna rastlina.

N a v p i č n o: 1 pekovska priprava; 2 moderno prevozno sredstvo; 3 eden

izmed znanih dveh filmskih komikov; 4 del človeškega telesa; 5 mesto v Furlaniji, do koder so naseljeni Slovenci; 7 ploskovna mera; 8 večja posoda za kuhanje; 9 kos pohištva; 10 kazalni zaimek; 11 zunanja slika, izgled; 12 oblika kopne zemlje; 13 del sesalke; 14 grška sveta gora; 15 moško krstno ime (pesnik Jenko!); 17 trenutek; 19 neke barve; 22 ovratna ruta; 23 domače moško krstno ime; 25 skupina pevcev, tudi nekdanja Prelovčeva glasbena revija; 26 plamen, velika svetloba; 29 najpogostejša vprašalnica; 30 pregovor, rečenica; 32 pivska mera; 33 tuja oblika naše Ančke; 34 boginja (latinski); 35 strast, pohotnost; 37 morska žival; 39 izgubljena bitka ali tekma; 41 pečina, kamenita gmota; 43 gospodinjska priprava; 44 lovsko glasbilo; 46 moško ime; 48 polotok v Jadranskem morju; 50 namizno pregrinjalo; 56 krajši izraz za bolečino; 57 zakonski drug, odrasel moški; 59 reka v Srbiji, tudi znamka cigaret; 60 kraj pri Železni Kapli; 62 žensko krstno ime; 63 vzklík začudenja; 64 breme, naloženo blago; 66 ameriški zastopnik pri londonskih pogajanjih za mirovno pogodbo z Avstrijo; 67 domača žival, čuvaj; 70 lombardska reka, pritok Pada; 71 ptica roparica; 72 pesniška oblika; 74 nasprotje od grdo; 76 poljska cvetlica; 77 primorski veter; 78 mohamedanski bog; 80 skrajšano žensko ime; 81 odpadnik iz cerkvene zgodovine; 83 umetniški izdelek; 85 vprašalnica po kraju ali smeri; 86 hrvaški veznik; 88 stara oblika veznika; 90 pevska nota; 91 pogojnik; 93 dva različna soglasnika; 95 kot pri 73 vodoravno.

Meglica v jezeru

(Nadaljevanje s 4. strani)

vorijo. Natančno razloči Tonetov glas. Potem spet pesem.

„Dekle prosilo je Boga, da bi šla meglica z jezera...“

Prečudno mehko bijejo glasovi. Zdaj Francka ne razloči več Toneta. Spomni se, da ni dober pevec.

Ustavili so se. Pesek hrešči. Nekdo prihaja, dva, trije.

„Francka!“

Glasneje trka. Dvigne se in stopi k oknu. Samo rože mu vrže skozenj, da je ne bo žgala obljuba. Samo rože. Ustavi se in burno sope. Narahlo odgrinja zaveso.

Zunaj smeh, Tone se smeje.

Dekle se strese in umolkne. Dva, trije so pod oknom. Tone se polglasno pogovarja z njimi. Bridka beseda, ravno toliko glasna, da se čuje v sobo. Bridka, spolzka beseda, prav nič za sanje in rože. Nekdo jo je izrekel, vsi jo ponavljajo. Vsi, tudi Tone. Vsi se smejejo, Tone tudi.

„Francka!“

Bleda omahne v posteljo in se zarije v blazine.

Nekaj se je podrla, nekaj strašno lepega in svetlega. Ne sliši več klicanja, tudi pesmi ne in vriskanja. Dolgo, dolgo si zakriva z dlanmi obraz in, ko se spet vzdigne, čuti, da da so ji dlani mokre, oči solzne.

Tam daleč nekje umira mehka pesem:

„Dekle prosilo je Boga, da bi šla meglica z jezera...“

Francka sedi na postelji in strmi v noč.

O, da bi šla meglica z jezera!...

Za dobro voljo

Iz kopališča

„Prosim listek za kopanje. Koliko stane?“

„En dinar. A če jih vzamete tucat, potem stane en listek le 75 par.“

„Kaj — tucat? Saj vendar ne vem, ali bom še dvanajst let živel!“

Anglež

Ekspresni vlak, s katerim se je vozil tudi neki Anglež, je trčil ob drug vlak. Polom velik, deset mrtvih. Angležu se ni nič zgodilo, izginil pa mu je sluga. Pokliče sprevodnika.

„Gospod sprevodnik, ali ste videli kje mojega slugo?“

„Sem ga, ali vlak ga je raztrgal na dvoje.“

„Dobro, prinesite mi tisto polovico, kjer so moji ključi!“

IZDELAVA LAKOV IN BARV

PETER DE CILLIA

FELDKIRCHEN - Koroška

(Nadaljevanje s 7. strani)

mali gostinjski obrat. Po očetovi smrti je posestvo podedoval sin, ki pa je kmalu umrl. — Posestvo je nato kupilo neko časninarsko društvo iz Celovca in hoče tu urediti letovišče za svoje člane. Pa tudi pri tem se je pojavila velika težkoča zaradi pomanjkanja vode. Strokovnjaki so šli iskat vodo v soseščino, začeli so kopati pri sosedu Klingerju, prekopali so pod goro ves travnik, vode pa do sedaj še niso mogli najti.

Na najlepšem prostoru v Sekiri je zgradba, ki je last slovenske posojilnice v Celovcu. Posojilnica pa še danes ni formalna lastnica tega posestva. Sicer smo že stokrat v raznih listih brali, da je vsa škoda, ki so jo napravili nacisti, že davno popravljena, vendar nam tudi

ta slučaj dokazuje, da je od besed in obljub do dejanj včasih še zelo dolga pot. Upajmo pa, da bo tudi ta zadeva kmalu urejena in ne bo treba na popravilo krivice čakati še nadaljnjih pet ali celo petdeset let.

POZOR PRI NAKUPOVANJU SEMENSKEGA KROMPIRJA

Deželna gospodarska zbornica sporoča: Pri nobeni vrsti semenskih plodov se ni pokazalo redno menjanje semena tako vplivno na letino kakor ravno pri krompirju. Med leti 1937 in 1943 so se koroški kmetovalci zadostno poslužili možnosti sejanja prvovrstnega semenskega krompirja in so na ta način dosegli zvišanje pridelka od 136 ton leta

1937, na 183 ton leta 1944. Od tega časa pa je primanjkovalo zdravega semenskega krompirja in je zato tudi pridelek krompirja zelo padel.

Danes razpolaga naše kmetijstvo zopet z zadostnimi količinami prvovrstnega semenskega krompirja. Vse kmetovalce opozarjamo na možnost menjanja semenskega krompirja. Istočasno pa jih opozarjamo, naj nikar namesto prvovrstnega semenskega krompirja ne kupujejo sicer cenejšega, toda za sejanje neprimernega holandskega krompirja. Tako varčevanje bi se slabo izplačalo, ker bi bil pridelek zelo majhen.

Semenski krompir je na zalogi pri kmetijskih zadrugah in trgovcih ter ga je mogoče dobiti brez vsakih pogojev.

MALI OGLASI

Slovenskega otroka, 14 mesecev starega zdravega dečka, oddam za svojega. Naslov v upravi „Koroške Kronike“.

1068

Slovenka, petdesetletna, s pohištvom in z nekaj denarja išče stanovanje; šla bi tudi kot gospodinjska pomočnica h kakemu starejšemu moškemu (od 50 do 70 let). Naslov v upravi „Koroške Kronike“.

1069